Πρωτότυπο: Αγγλικά

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Χάραξη και υλοποίηση ορολογικής πολιτικής σε γλωσσικές κοινότητες

Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για
την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό
(UNESCO)

Παρίσι, 2005

Πρωτότυπο: Αγγλικά

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Χάραξη και υλοποίηση ορολογικής πολιτικής σε γλωσσικές κοινότητες

(αναπαραγωγή με την άδεια του Infoterm)

Ελληνική Εταιρεία Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ) 2026

Μετάφραση: Μαλαματένια Παναγιώτου

Επιμέλεια: Κώστας Βαλεοντής, Μαβίνα Πανταζάρα

Οι κατασημάνσεις που χρησιμοποιούνται στην παρούσα έκδοση και η παρουσίαση του υλικού που περιέχεται σε αυτήν δεν συνεπάγονται την έκφραση οποιασδήποτε γνώμης εκ μέρους της UNESCO σχετικά με το νομικό καθεστώς οποιασδήποτε χώρας, επικράτειας, πόλης ή περιοχής ή των αρχών της, ούτε σχετικά με την οριοθέτηση των συνόρων ή των ορίων της.

Προτεινόμενη καταλογογραφική εγγραφή του πρωτοτύπου:

Guidelines for Terminology Policies. Formulating and implementing terminology policy in language communities / prepared by Infoterm. – Paris: UNESCO, 2005. – ix, 39 p.; 30 cm. (CI-2005/WS/4)

I Title

II UNESCO

Σύνοψη

Οι παρούσες Κατευθυντήριες Οδηγίες απευθύνονται σε υπεύθυνους λήψης αποφάσεων, σε διαφορετικές θέσεις και διάφορα επίπεδα, οι οποίοι – για διάφορους σκοπούς – θέλουν να σχεδιάσουν, να προγραμματίσουν και να υλοποιήσουν μια ορολογική πολιτική, η οποία να προσανατολίζεται σε μια συνειδητή, συστηματική και ελεγχόμενη προσέγγιση για τη δημιουργία, συντήρηση και χρήση ορολογίας σε/για καθορισμένες κοινότητες χρηστών.

Ο ορολογικός σχεδιασμός βρίσκεται στο προσκήνιο σε πολλές χώρες του κόσμου και σε διάφορα επίπεδα: εθνικό, περιφερειακό, γλωσσικής κοινότητας, τοπικής κοινότητας, ιδρύματος ή οργανισμού. Υπάρχουν επίσης πολλές δραστηριότητες ορολογικού σχεδιασμού σε επαγγελματικούς τομείς, όπως η χημεία, η βιολογία, η φυσική, η ιατρική κ.λπ. Επιπλέον, σε όλες ουσιαστικά τις δραστηριότητες τυποποίησης και εναρμόνισης, στη βιομηχανία και αλλού, υπάρχει και η ορολογική συνιστώσα. Εξάλλου, η νομοθεσία βρίθει ορολογικών ορισμών, ακολουθώντας την πατροπαράδοτη ρήση «δεν μπορείς να ρυθμίσεις αυτό που δεν μπορεί να γίνει κατανοητό», που σημαίνει «...αυτό που δεν ορίζεται».

Μια ορολογική πολιτική ή στρατηγική, ειδικά όταν σχεδιάζεται και υλοποιείται σε εθνικό επίπεδο, πρέπει να λαμβάνει υπόψη εξαιρετικά πολύπλοκους παράγοντες που μπορεί να έχουν αντίκτυπο στην επιτυχία των μέτρων που λαμβάνονται, όπως:

- δημογραφικούς παράγοντες·
- πολιτισμικούς, εθνογλωσσικούς και γεωγλωσσικούς παράγοντες·
- κοινωνικοψυχολογικούς παράγοντες.

Οι παράγοντες αυτοί μπορεί να μεταβάλλονται με την πάροδο του χρόνου, γεγονός που πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη σε κάθε εθνοτική και γλωσσική κοινότητα που επιθυμεί να εφαρμόσει ορολογικό σχεδιασμό για οποιονδήποτε σκοπό.

Δραστηριότητες ορολογικού σχεδιασμού έχουν κάνει την εμφάνισή τους τις τελευταίες δεκαετίες:

- σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο·
- σε διακυβερνητικούς οργανισμούς·
- σε διεθνείς Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), καθώς και
- σε μεγάλα ιδρύματα και οργανισμούς (μεταξύ των οποίων και πολυεθνικές επιχειρήσεις).

Εμφανίζονται:

- σε γλωσσικές κοινότητες, π.χ. για την ανάπτυξη ειδικών γλωσσών·
- σε επιμέρους τομείς (δηλ. θεματικά πεδία ή πεδία εμπειρογνωσίας), π.χ. για την προώθηση της έρευνας και της ανάπτυξης·
- σε εφαρμογές όπως: ηλεκτρονικό επιχειρείν, κινητή τηλεφωνία, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική υγεία, ηλεκτρονική επιστήμη, ηλεκτρονική διακυβέρνηση κ.ο.κ.

Σε στρατηγικό επίπεδο, έχει αναγνωριστεί η θετική δυναμική του συστηματικού ορολογικού σχεδιασμού – και ιδίως των ορολογικών πολιτικών – για την υποστήριξη πολιτικών πληροφόρησης, γνώσης ή καινοτομίας, καθώς επίσης και εκπαιδευτικών στρατηγικών κ.λπ. Με μεγαλύτερη πλέον επίγνωση, οι χώρες και οι γλωσσικές κοινότητες αισθάνονται όλο και περισσότερο την ανάγκη για χάραξη συστηματικών ορολογικών πολιτικών (που περιλαμβάνουν και στρατηγικές ορολογικού σχεδιασμού) προκειμένου να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους. Η τάση αυτή συμπίπτει με την απαίτηση η ταχύτατη σήμερα παγκοσμιοποίηση να συνοδεύεται από εξίσου ταχύτατη τοπικοποίηση, δηλ. μετάφραση και προσαρμογή ώστε να υπάρχει συμμόρφωση με τις τοπικές πολιτισμικές και γλωσσικές νόρμες.

Κατάλογος συντομομορφών

ΕΦΓ – Επεξεργασία Φυσικής Γλώσσας

ΜΚΟ – Μη Κυβερνητική Οργάνωση, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

ΟΗΕ – Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΣΔΟ – Σύστημα Διαχείρισης Ορολογίας, Συστήματα Διαχείρισης Ορολογίας

ΤΠΕ – Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών

Πρόλογος

Πολλές είναι έως σήμερα οι πρωτοβουλίες που έχουν στόχο να επιστήσουν την προσοχή στη σημασία της ορολογίας για την ανάπτυξη. Σε περιφερειακό επίπεδο, εξαιρετικό παράδειγμα αποτελεί ο ***Ευρωπαϊκός Χάρτης των Περιφερειακών ή Μειονοτικών Γλωσσών*** (1992), ο οποίος περιλαμβάνει ορολογικές επόψεις που τονίζουν την αξία της πολυπολιτισμικότητας και της πολυγλωσσίας. Ο χάρτης αυτός αναγνωρίζει ότι η προστασία και η ενθάρρυνση των μειονοτικών γλωσσών είναι απολύτως συμβατές με τη διατήρηση του κύρους των επίσημων γλωσσών.

Γύρω στο 2000, η UNESCO εντατικοποίησε τις δραστηριότητές της με στόχο τη μεγαλύτερη επίγνωση του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζει η γλώσσα στη γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος και στην οικοδόμηση κοινωνιών της γνώσης. Το ψηφιακό χάσμα συνυπάρχει σχεδόν πάντοτε με ανισότητα πρόσβασης στην πληροφορία και στη γνώση, γεγονός που με τη σειρά του σχετίζεται με ανισότητα στη γλωσσική πρόσβαση. Η ανεπαρκής ορολογία είναι βασικός παράγοντας ανισότητας στη γλωσσική πρόσβαση και έχει ως αποτέλεσμα τον «λειτουργικό αναλφαβητισμό» όσον αφορά την πρόσβαση στην πληροφορία και τη χρήση υπολογιστών. Το διατομεακό και διεπιστημονικό πρόγραμμα της UNESCO **Πρωτοβουλία B@bel** αναγνώρισε τη σημασία της πολυγλωσσίας και της πολυπολιτισμικότητας στην εποχή του Διαδικτύου, η οποία τονίστηκε και στην ***Οικουμενική Διακήρυξη για την Πολιτιστική Πολυμορφία*** (2001).

Η UNESCO προώθησε επίσης δράσεις για την επίτευξη παγκόσμιας πρόσβασης σε ηλεκτρονικό περιεχόμενο σε όλες τις γλώσσες, για τη βελτίωση των γλωσσικών ικανοτήτων των χρηστών και για τη δημιουργία και ανάπτυξη εργαλείων για πολύγλωσση πρόσβαση στο Διαδίκτυο. Η πρόθεση αυτή ενισχύθηκε από τη **Σύσταση για την προώθηση και χρήση της πολυγλωσσίας και την καθολική πρόσβαση στον κυβερνοχώρο** (που εγκρίθηκε στη Γενική Διάσκεψη της UNESCO στο Παρίσι, τον Οκτώβριο του 2003). Στις συζητήσεις που οδήγησαν σε αυτή την τυποποιητική Σύσταση, τονίστηκε ότι η γλώσσα είναι και παραμένει το πρωταρχικό μέσο διανθρώπινης επικοινωνίας. Η Σύσταση καλύπτει και ορολογικές επόψεις σε συνδυασμό με την ανάπτυξη και την προώθηση του πολυγλωσσικού περιεχομένου, της ειδικής επικοινωνίας, πληροφόρησης και γνώσης.

Στο πλαίσιο της διεργασίας που εκκίνησε η «Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για την Κοινωνία της Πληροφορίας», η UNESCO έδωσε επανειλημμένα έμφαση στη γλώσσα, και ιδιαίτερα στις πολυγλωσσικές επόψεις, ως βασικά στοιχεία πολιτιστικής πολυμορφίας και καθολικής πρόσβασης στην πληροφορία και στη γνώση. Με αυτόν τον συσχετισμό, η ανάπτυξη ορολογίας στην εκπαίδευση, στις επιστήμες και στον πολιτισμό είναι καθοριστικός παράγοντας για την ανάπτυξη κοινωνιών της γνώσης.

Αν και οι εκτιμήσεις για τον αριθμό των γλωσσών που υπάρχουν σήμερα ποικίλλουν, ο μέσος όρος κυμαίνεται μεταξύ 6.000 και 7.000 (χωρίς να υπολογίζεται ένας πολύ μεγαλύτερος αριθμός διαλέκτων και τοπικών παραλλαγών). Εμπειρικά στοιχεία που διαρκώς αυξάνονται δείχνουν ότι υπάρχει καθοριστική σχέση μεταξύ της δυνατότητας των ατόμων να χρησιμοποιούν τη μητρική τους γλώσσα σε πλήρες φάσμα πολιτισμικών, επιστημονικών και εμπορικών τομέων και της κοινωνικοοικονομικής ευημερίας των αντίστοιχων γλωσσικών κοινοτήτων τους. **Άτομα των οποίων η μητρική γλώσσα δεν είναι**

(καθόλου ή επαρκώς) ανεπτυγμένη από άποψη ορολογίας και ειδικών γλωσσών ή που στερούνται τη δυνατότητα χρήσης της μητρικής τους γλώσσας στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση, ώστε να έχουν πρόσβαση στην πληροφορία ή αλληλεπίδραση στον χώρο εργασίας τους, τείνουν να είναι σε μειονεκτική θέση.

Ιδιαίτερα οι μικρότερες γλωσσικές κοινότητες (συμπεριλαμβανομένων των γλωσσικών μειονοτήτων κάθε είδους) πρέπει να καταβάλλουν εντονότερη προσπάθεια από τις περιβάλλουσες μεγαλύτερες γλωσσικές κοινότητες προκειμένου να αποφύγουν την περιθωριοποίηση στην επιστημονικοτεχνική και οικονομικοβιομηχανική ανάπτυξη – παράγοντας που μπορεί τελικά να οδηγήσει σε κοινωνικοοικονομική παρακμή. **Στις περισσότερες περιπτώσεις ο περιορισμός της χρήσης μιας γλώσσας ως στοιχείου φολκλόρ ή εντός της οικογένειας σημαίνει ότι η γλώσσα αυτή θα είναι ανεπαρκής για την υποστήριξη της επαγγελματικής επικοινωνίας. Ομοίως, μια γλώσσα που υστερεί σε ορολογία σε συγκεκριμένο θεματικό πεδίο κινδυνεύει με την πάροδο του χρόνου να χάσει την ικανότητα για επικοινωνία πάνω σε θέματα αυτού του πεδίου μέσω της συγκεκριμένης γλώσσας.** Επομένως, χρειάζεται (συνεχής) ορολογικός σχεδιασμός σε πολλές – ή ακόμη και σε όλες τις – γλωσσικές κοινότητες και συγκεκριμένες νομικές, οικονομικές και διοικητικές δράσεις για την υποστήριξη αυτών των προσπαθειών. Μια τέτοια δράση είναι η εφαρμογή ορολογικής πολιτικής σε γλωσσικές κοινότητες που αντιμετωπίζουν αυτόν τον κίνδυνο.

Οι παρούσες Κατευθυντήριες Οδηγίες αποσκοπούν στην παροχή μεθοδολογικής υποστήριξης για τη χάραξη και την υλοποίηση μιας ορολογικής πολιτικής που βασίζεται σε συντονισμένες προσπάθειες γλωσσικού σχεδιασμού. Έχουν σχεδιαστεί με στόχο να είναι χρήσιμες για κάθε χώρα και γλωσσική κοινότητα, από αναπτυσσόμενες χώρες και γλωσσικές κοινότητες με λιγότερο ώριμα ορολόγια έως ανεπτυγμένες χώρες που διαθέτουν ιδιαίτερα εξελιγμένα ορολόγια, εκτεταμένες ορολογικές δραστηριότητες και υπάρχουσες αγορές για ορολογικά προϊόντα και υπηρεσίες.

Σε χώρες ή περιοχές όπου συνυπάρχουν και αλληλεπιδρούν δύο ή περισσότερες γλωσσικές κοινότητες, η ορολογική πολιτική θα πρέπει να αντικατοπτρίζει την κατάσταση αυτή. Η ορολογία, όπως και η γλώσσα γενικότερα, καλείται να αντιμετωπίσει και αμφιλεγόμενα ζητήματα, ιδίως αν εμπλέκονται πολλές γλωσσικές κοινότητες. Στο πλαίσιο αυτό, η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (1948), το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (1966), το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (1966) και η Διακήρυξη για τα Δικαιώματα των ατόμων που ανήκουν σε εθνικές ή εθνοτικές, θρησκευτικές και γλωσσικές μειονότητες (Διακήρυξη Μειονοτήτων) (ψήφισμα 47/135 της 18ης Δεκεμβρίου 1992) των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) μπορούν να παρέχουν σημαντική καθοδήγηση.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω και δεδομένου ότι η ορολογία είναι απαραίτητη στο πλαίσιο του πληροφοριακού γραμματισμού – που περιλαμβάνει και τον λειτουργικό γραμματισμό, τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας, τον ψηφιακό γραμματισμό κ.λπ. – η UNESCO ανέθεσε στο Infoterm να οργανώσει μια ομάδα εμπειρογνωμόνων για να διατυπώσει τις παρούσες ***Κατευθυντήριες Οδηγίες για Ορολογικές Πολιτικές***, οι οποίες παρέχουν στους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων και χάραξης πολιτικής ένα συστηματικό

πλαίσιο για τη χάραξη μιας τέτοιας πολιτικής που θα στηρίζει τη μακροπρόθεσμη και βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας τους ή της γλωσσικής κοινότητάς τους. Οι συντελεστές αυτής της έκδοσης προέρχονται από διαφορετικά πολιτισμικά και κοινωνικά υπόβαθρα και όλοι μαζί έχουν συσσωρεύσει πολυποίκιλη εμπειρία όσον αφορά τον σχεδιασμό, τον προγραμματισμό και την υλοποίηση ορολογικής πολιτικής. Η ουσία της εμπειρίας αυτής έχει συμπυκνωθεί στις παρούσες Κατευθυντήριες Οδηγίες.

Συντελεστές

Alberts, Mariëtta (PanSALB, Νότια Αφρική)

Antia, Bassey (University of Maiduguri, Νιγηρία)

Auksoriute, Albina (Λιθουανία)

Budin, Gerhard (University of Vienna, Αυστρία)

Chan, Nelida (Καναδάς)

Drame, Anja (Infoterm, Γερμανία)

Galinski, Christian (Infoterm, Αυστρία)

Guo, Chuanjie (Κίνα)

Hector, Paul (UNESCO)

Hong, Gwi–Hyeon (Κορέα)

Papaev, Sergey (VNIIKI, Ρωσία)

Plested Alvarez, Maria Cecilia (ICONTEC & Universidad de Antioquia, Κολομβία)

Pusztay, Janos (Ουγγαρία)

Rytsar, Bohdan (Ουκρανία)

Wright, Sue Ellen (Kent State University, Institute for Applied Linguistics, ΗΠΑ)

Κατευθυντήριες Γραμμές για Ορολογικές Πολιτικές
Χάραξη και υλοποίηση ορολογικής πολιτικής σε γλωσσικές κοινότητες

Περιεχόμενα

Σύνοψη i

Κατάλογος συντομομορφών iii

Πρόλογος iv

Συντελεστές vii

0 Ο αντίκτυπος της παγκοσμιοποίησης στις γλώσσες 1

1 Βασικές έννοιες 3

2 Γλωσσικός σχεδιασμός και ορολογικός σχεδιασμός 5

2.1 Γλωσσικός σχεδιασμός 5

2.2 Ορολογικός σχεδιασμός 8

3 Χάραξη και υλοποίηση ορολογικής πολιτικής 14

3.1 Χάραξη ορολογικής πολιτικής 14

3.2 Υλοποίηση ορολογικής πολιτικής 15

3.3 Ανάπτυξη ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού 15

3.4 Ο ρόλος των εθνικών φορέων ορολογίας 17

3.5 Ιδιωτικές πρωτοβουλίες 18

4 Προετοιμασία, χάραξη και υλοποίηση ορολογικών πολιτικών 23

4.1 ΦΑΣΗ Α – Προετοιμασία για την ορολογική πολιτική 24

4.2 ΦΑΣΗ Β – Χάραξη ορολογικής πολιτικής 27

4.3 ΦΑΣΗ Γ – Υλοποίηση της ορολογικής πολιτικής 30

4.4 ΦΑΣΗ Δ – Συνεχής υποστήριξη της ορολογικής υποδομής 32

Σύνοψη 33

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 35

Όροι που αναφέρονται στις παρούσες Κατευθυντήριες Οδηγίες 35

Βιβλιογραφικές Αναφορές (ενδεικτικά): 38

0 Ο αντίκτυπος της παγκοσμιοποίησης στις γλώσσες

Η γλώσσα είναι το κύριο μέσο της ανθρώπινης επικοινωνίας. Η ανθρώπινη γλώσσα παίζει επίσης ολοένα και σημαντικότερο ρόλο στην επικοινωνία ανθρώπου και μηχανών και εμπλέκεται όλο και περισσότερο στην επικοινωνία μεταξύ μηχανών. Η γλώσσα, όπως έχει διαμορφωθεί κατά τις τελευταίες χιλιετίες της ανθρώπινης ανάπτυξης, είναι ένα εξαιρετικά περίπλοκο φαινόμενο. Σε αντίθεση με την κοινή αντίληψη, είναι κάτι περισσότερο από ένα απλό μέσο για τη μεταφορά πληροφοριών. Στην πολιτισμική της διάσταση, η γλώσσα συνδέεται στενά με την ταυτότητα των κοινοτήτων και των ατόμων. Δεν είναι περίεργο, λοιπόν, που οι άνθρωποι μερικές φορές φορτίζονται συναισθηματικά όταν πρόκειται για θέματα γλώσσας.

Η γλωσσολογία κάνει διάκριση μεταξύ της γενικής γλώσσας (της κοινής «καθημερινής» γλώσσας) και της ειδικής γλώσσας (της γλώσσας των ειδικών κάθε συγκεκριμένου θεματικού πεδίου ή θέματος). Το παρόν έγγραφο – χωρίς να αγνοεί τις πολιτισμικές και συναισθηματικές διαστάσεις – επικεντρώνεται στην ειδική γλώσσα ως το κύριο μέσο για:

- ειδική επικοινωνία (δηλ. ενδοπεδιακή, θεματική ή επαγγελματική)·
- παράσταση ειδικής γνώσης (δηλ. θεματικού πεδίου ή θέματος)· και
- πρόσβαση σε ειδική πληροφορία (δηλ. θεματικού πεδίου ή θέματος).

Σε αυτό το πλαίσιο, μιλάμε για τις «ειδικές γλώσσες» των κοινοτήτων, οι οποίες ασχολούνται με ένα θεματικό πεδίο ή άλλο είδος εμπειρογνωσίας. Τα μέλη αυτών των κοινοτήτων συμφωνούν γενικά στις δικές τους γλωσσικές συμβάσεις, οι οποίες δεν συμμορφώνονται απαραίτητα πλήρως με τις συμβάσεις της γενικής γλώσσας. Καθώς η σύγχρονη κοινωνία βιώνει έντονα τα αποτελέσματα της επιστημονικοτεχνικής ανάπτυξης, οι ειδικές γλώσσες έχουν ολοένα και ισχυρότερο αντίκτυπο στην ανάπτυξη της αντίστοιχης γενικής γλώσσας.

Εφόσον η επιστήμη και η τεχνολογία αποτελούν τις βάσεις της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, η αλληλεπίδραση μεταξύ γλώσσας και οικονομικής δραστηριότητας είναι, σε γενικές γραμμές, αρκετά προφανής. Αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο ότι η «σχετική ισχύς» της γλώσσας μιας γλωσσικής κοινότητας τείνει να αντανακλά – μετά από κάποιο χρονικό διάστημα – τις οικονομικές επιδόσεις της. Ως εκ τούτου, η ειδική γλώσσα σήμερα κυριαρχεί στις συζητήσεις που αφορούν τον γλωσσικό σχεδιασμό και στην εφαρμογή προγραμμάτων και πολιτικών γλωσσικού σχεδιασμού. Ωστόσο, λόγω της υπερβολικής πολυπλοκότητας του γλωσσικού σχεδιασμού που καλύπτει τόσο τη γενική όσο και την ειδική γλώσσα, είναι δυνατό και σκόπιμο να διαχωρίζονται οι δύο αυτές επόψεις. Μια τέτοια απόφαση καθιστά δυνατή την καλύτερη οργάνωση της υλοποίησης των προγραμμάτων και την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων. Έτσι, τα εθνικά προγράμματα γλωσσικής ανάπτυξης συνιστάται να επικεντρώνονται στην ανάπτυξη της γενικής γλώσσας και να συνεργάζονται με εθνικά προγράμματα ορολογικής ανάπτυξης σε ό,τι αφορά τη συστηματική ανάπτυξη της ειδικής γλώσσας (κυρίως μέσω ορολογικού σχεδιασμού).

Σε αυτό το σημείο, πρέπει να αναγνωριστεί ότι η ορολογία είναι αναμφισβήτητα το μείζον συστατικό στοιχείο της ειδικής γλώσσας. Η ορολογία παίζει καθοριστικό ρόλο όπου και όποτε ειδικές πληροφορίες και γνώσεις ενός θεματικού πεδίου:

- παράγονται (π.χ. στην έρευνα και στην ανάπτυξη)·
- χρησιμοποιούνται (π.χ. σε ειδικά κείμενα)·
- εγγράφονται και υπόκεινται σε επεξεργασία (π.χ. σε βάσεις δεδομένων)·
- μεταδίδονται (μέσω κατάρτισης και διδασκαλίας)·
- εφαρμόζονται (π.χ. στη μεταφορά τεχνολογίας και γνώσης)· ή
- μεταφράζονται και διερμηνεύονται.

Κατά συνέπεια, ο ορολογικός σχεδιασμός σήμερα πρέπει να εξετάζεται στο πλαίσιο μιας ευρύτερης προοπτικής που περιλαμβάνει την καινοτομία και τις στρατηγικές πληροφόρησης, γνώσης, ακόμη και ηλεκτρονικού περιεχομένου. Μια γλωσσική κοινότητα της οποίας η γλώσσα δεν έχει αναπτύξει επιστημονικά και τεχνικά ορολόγια είναι αναπόφευκτα αναγκασμένη να χρησιμοποιήσει κάποια άλλη, πιο ανεπτυγμένη ξένη γλώσσα για ειδική επικοινωνία. Αφού η επικοινωνία γενικά υποστηρίζεται σήμερα σε μεγάλο βαθμό από τις Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), η έλλειψη ορολογίας έμμεσα, αλλά αναπόφευκτα, δημιουργεί ψηφιακά χάσματα, τα οποία μπορούν να εκδηλωθούν με διαφόρους τρόπους.

Η ανάπτυξη των κοινωνιών της γνώσης επιταχύνεται με την ανάπτυξη των ΤΠΕ, ιδίως με τη σύγκλιση των τηλεπικοινωνιών και της τεχνολογίας των υπολογιστών, μέσω της τάσης συγχώνευσης της κινητής υπολογιστικής και επικοινωνίας. Καθώς οι ΤΠΕ διεισδύουν όλο και περισσότερο στις ζωές μας, η ανάγκη για δραστικές και αποδοτικές μεθόδους χρήσης τους είναι εντονότερη. Το κόστος των υλισμικών και λογισμικών των ΤΠΕ μειώνεται σταδιακά, ενώ τα κόστη για δημιουργία και χρήση «περιεχομένου» αυξάνονται προοδευτικά. Τα τελευταία είναι τις περισσότερες φορές «κρυφά κόστη», που δεν αφορούν μόνο μεμονωμένα ιδρύματα και οργανισμούς, αλλά και γλωσσικές κοινότητες. Σε αυτό τα ορολόγια παίζουν καθοριστικό ρόλο: τα ορολογικά δεδομένα είναι απαραίτητα στοιχεία των πληροφοριών και της γνώσης ενός θεματικού πεδίου (και αποτελούν μεγάλο μέρος του περιεχομένου εν γένει). Κατά συνέπεια, ο ορολογικός σχεδιασμός, σε συνδυασμό με τη συστηματική ανάπτυξη των σχετικών τεχνολογιών ανθρώπινης γλώσσας, μπορεί να καταστήσει τις στρατηγικές δυνατότητες εκθετικά πιο αποτελεσματικές.

Το σχετικό επίπεδο ανάπτυξης μιας χώρας μπορεί να μετρηθεί από τη μέση ικανότητα των πολιτών της να χρησιμοποιούν την πληροφόρηση για μεταφορά γνώσης και ανάπτυξη ικανοτήτων. Καθώς τα ορολογικά δεδομένα αποτελούν το βασικό στοιχείο κάθε πληροφορίας και παράστασης της γνώσης ενός θεματικού πεδίου, η διαθεσιμότητα αυτών των δεδομένων και η προσβασιμότητα σε αυτά είναι κρίσιμοι κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες. Οι παρούσες Κατευθυντήριες Οδηγίες λαμβάνουν υπόψη την εμπειρία που αποκτήθηκε από δραστηριότητες γλωσσικού και ορολογικού σχεδιασμού σε πολλές γλωσσικές κοινότητες και χώρες και συστήνουν στροφή, σε ορισμένο στάδιο γλωσσικού σχεδιασμού, προς τον συστηματικό σχεδιασμό και την υλοποίηση ορολογικής πολιτικής, σχετικής με την ειδική επικοινωνία.

1 Βασικές έννοιες

Στο παρόν έγγραφο ο όρος **επικοινωνία** χρησιμοποιείται μόνο με την έννοια της διανθρώπινης επικοινωνίας που περιλαμβάνει τη (λεκτική) επικοινωνία σε προφορική ή γραπτή μορφή, καθώς και τη μη λεκτική επικοινωνία. Ως **ειδική επικοινωνία** ορίζεται η εξειδικευμένη – δηλ. επιστημονικοτεχνική ή επαγγελματική επικοινωνία – σε έναν **τομέα**, ο οποίος ουσιαστικά περιλαμβάνει επιστημονικοτεχνικά θεματικά πεδία και άλλα πεδία εμπειρογνωσίας. Η **τεχνική επικοινωνία** εδώ δεν χρησιμοποιείται με την έννοια της τεχνολογίας των επικοινωνιών, αλλά με την έννοια της τεχνικής συγγραφής ή της τεχνικής τεκμηρίωσης, δηλαδή της σύνταξης εγγράφων που είναι γραμμένα ή περιέχουν σε μεγάλο βαθμό κείμενο σε ειδική γλώσσα. Ο **ορολογικός σχεδιασμός** αναπτύσσει τη γλώσσα κυρίως σύμφωνα με τις ανάγκες και τις απαιτήσεις της ειδικής επικοινωνίας.

Ως **ειδική γλώσσα** νοείται η γλώσσα που χρησιμοποιείται από κοινότητες εμπειρογνωμόνων και αποτελείται σε μεγάλο ή μικρό ποσοστό από ορολογία και γλωσσικές συμβάσεις είδιες του τομέα. Η ειδική γλώσσα αποκλίνει σε διάφορους βαθμούς από τη **γενική γλώσσα**, δηλαδή τη γλώσσα που χρησιμοποιεί κατά βάση μια γλωσσική κοινότητα για καθημερινούς σκοπούς. Μπορεί να υπάρχουν όλων των ειδών οι γλωσσικές ποικιλίες (όπως διάλεκτοι), των οποίων οι συμβάσεις αποκλίνουν από τη **γλωσσική νόρμα**. Η νόρμα περιλαμβάνει το σύνολο των γλωσσικών συμβάσεων που θεωρούνται ότι αποτελούν το κοινώς αποδεκτό γλωσσικό πρότυπο μιας γλωσσικής κοινότητας.. Οι γενικές γλώσσες είναι οι γλώσσες των ξεχωριστών γλωσσικών κοινοτήτων, ενώ οι ειδικές γλώσσες είναι οι εξειδικευμένες γλώσσες που χρησιμοποιούνται από τις κοινότητες των εμπειρογνωμόνων ενός τομέα εντός μιας γλωσσικής κοινότητας.

Η τεχνολογία εφαρμόζεται όλο και περισσότερο και στη γλώσσα: η **γλωσσική τεχνολογία** έχει αναδυθεί ως θεματικό πεδίο με αντικείμενο την **επεξεργασία φυσικής γλώσσας (ΕΦΓ)**. Οι τεχνολογίες που προκύπτουν ονομάζονται **τεχνολογίες ανθρώπινης γλώσσας**, οι οποίες εφαρμόζουν τη γνώση της γλώσσας στην ανάπτυξη υπολογιστικών συστημάτων που μπορούν να αναγνωρίζουν, να κατανοούν, να ερμηνεύουν και να παράγουν ανθρώπινη γλώσσα σε όλες τις μορφές της˙ με άλλα λόγια, στην ανάπτυξη εφαρμογών που δίνουν τη δυνατότητα στους ανθρώπους να αλληλεπιδρούν απευθείας με τους υπολογιστές.

Η **επιστήμη της ορολογίας** είναι το θεματικό πεδίο που ερευνά τη δομή, τον σχηματισμό, την ανάπτυξη, τη χρήση και τη διαχείριση των **ορολογίων** στα διάφορα θεματικά πεδία, και που θέτει τα μεθοδολογικά θεμέλια για πολλές εφαρμογές. **Ορολογικά εργαλεία** – κυρίως λογισμικά εφαρμογών ορολογίας – χρησιμοποιούνται για τον χειρισμό ορολογικών δεδομένων με διάφορους τρόπους για διάφορους σκοπούς. Για παράδειγμα, **συστήματα διαχείρισης ορολογίας** σχεδιάζονται ως εργαλεία για την καταγραφή, αποθήκευση, επεξεργασία και εξαγωγή ορολογικών δεδομένων σύμφωνα με αναγνωρισμένες επαγγελματικές αρχές. Μια εθνική **βάση ορολογικών δεδομένων** (**βάση όρων)** μπορεί να περιέχει μονογλωσσικά ή πολυγλωσσικά ορολογικά δεδομένα και να δημιουργείται σε επίπεδο εθνικό, τοπικό ή γλωσσικής κοινότητας ανάλογα με τις ανάγκες της εκάστοτε κοινότητας. Στον ορολογικό σχεδιασμό της ορολογίας και ιδίως στο πλαίσιο μιας εθνικής ορολογικής πολιτικής, μια εθνική βάση ορολογικών δεδομένων χρησιμοποιείται συχνά ως ένα από τα κύρια εργαλεία για την εφαρμογή της εν λόγω πολιτικής. Η δημιουργία

κεντρικών βάσεων ορολογικών δεδομένων αποτελεί επίσης μια αποτελεσματική στρατηγική για εταιρείες και οργανισμούς ή ιδρύματα, αν και η συντήρηση μεγάλων βάσεων ορολογικών δεδομένων αντικαθίσταται όλο και περισσότερο από δίκτυα κατανεμημένων και διασυνδεδεμένων βάσεων ορολογικών δεδομένων.

Οι **ορολογικές δραστηριότητες** μπορούν να έχουν ως αποτέλεσμα διάφορα **ορολογικά προϊόντα**, όπως πρότυπα ορολογίας, ορολογικά λεξικά, γλωσσάρια, βάσεις ορολογικών δεδομένων κ.λπ. Ορολογικά προϊόντα και **ορολογικές υπηρεσίες**, όπως υπηρεσίες ορολογικής συμβουλευτικής και κατάρτισης, παροχή ορολογικών πληροφοριών και τεκμηρίωσης, εξωπορισμός ορολογικών εργασιών, υπηρεσίες πληροφόρησης κ.λπ., χρησιμοποιούνται συνήθως ως εργαλεία για την εφαρμογή μιας εθνικής ορολογικής πολιτικής. Σε γλωσσικές κοινότητες με αρκετά ανεπτυγμένες ορολογικές δραστηριότητες, ορολογικά προϊόντα και ορολογικές υπηρεσίες εξυπηρετούν την **ορολογική αγορά** που αποτελείται από χρήστες και παρόχους των ορολογικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Η **εθνική ορολογική πολιτική** είναι μια δημόσια στρατηγική που διαμορφώνεται σε πολιτικό επίπεδο λήψης αποφάσεων σε μια χώρα ή σε μια σχετικά αυτόνομη γλωσσική κοινότητα (εντός μιας χώρας ή μιας περιοχής που εκτείνεται εντός συνόρων δύο ή περισσότερων χωρών) με στόχο την ανάπτυξη ή τη ρύθμιση αναδυόμενων και υφιστάμενων ορολογίων για διάφορους σκοπούς. Η εμπειρία δείχνει ότι διαφορετικές ομάδες χρηστών χρειάζονται ορολογικά δεδομένα με διαφορετικό βαθμό πολυπλοκότητας και λεπτομέρειας για διαφορετικούς σκοπούς. Συνεπώς, συνιστάται ιδιαιτέρως να δημιουργούνται εξαρχής ορολογικά δεδομένα πολλαπλών χρήσεων για διαφορετικούς χρήστες και εφαρμογές. Ομοίως, είναι σκόπιμο να σχεδιαστεί εξαρχής η εθνική ορολογική πολιτική ως πολυγλωσσική και μη αποκλειστική. Τα ανωτέρω ισχύουν επίσης για ορολογικές πολιτικές ή στρατηγικές στον ιδιωτικό τομέα, όπως σε επιχειρήσεις, ΜΚΟ, επαγγελματικές ενώσεις κ.λπ.

2 Γλωσσικός σχεδιασμός και ορολογικός σχεδιασμός

Το κεφάλαιο αυτό αντιπαραβάλλει τον γλωσσικό με τον ορολογικό σχεδιασμό, οι οποίοι σήμερα στην πραγματικότητα αποτελούν συμπληρωματικές δραστηριότητες. Και οι δύο δραστηριότητες αντικατοπτρίζουν πολλά κριτήρια, όπως το πολιτικό πλαίσιο και την ιστορική γένεση της χρήσης της γλώσσας, την κοινωνικοοικονομική κατάσταση, γεωγλωσσικές επόψεις, καθώς και δημογραφικούς, πολιτισμικούς και ψυχολογικούς παράγοντες, που παίζουν ρόλο κατά την ανάλυση των κοινωνικών φορέων (συμπεριλαμβανομένων των θεσμικών οργάνων) και των σχέσεων μεταξύ τους.

2.1 Γλωσσικός σχεδιασμός

Δεδομένου ότι οι παρούσες Κατευθυντήριες Οδηγίες εστιάζουν στον ορολογικό σχεδιασμό, εδώ παρέχεται μόνο μια σύντομη εισαγωγή στη θεωρία του γλωσσικού σχεδιασμού. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην κατάδειξη της θέσης της ορολογίας στο πλαίσιο της γλώσσας και της επικοινωνίας. Ευρύτερα θέματα γλωσσικού σχεδιασμού εξετάζονται σε διάφορα δημοσιεύματα της UNESCO.

2.1.1 Επισκόπηση της θεωρίας του γλωσσικού σχεδιασμού

Μπορεί κανείς να αναρωτηθεί κατά πόσο υπάρχει ανάγκη ή ακόμη και δυνατότητα γλωσσικού σχεδιασμού. Ο Gadelii (1999) αιτιολογεί τον γλωσσικό σχεδιασμό με τον ακόλουθο τρόπο:

> «Η κοινωνία αναπτύσσεται και η γλώσσα οφείλει να προσαρμόζεται στην πραγματικότητα. Οι πολιτικές αποφάσεις που λαμβάνονται μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία νέων κοινοτήτων που ενδεχομένως στερούνται κοινού μέσου επικοινωνίας. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ο γλωσσικός σχεδιασμός είναι επιθυμητός και μάλιστα απαραίτητος».

Η ιστορία της επιστήμης παρέχει πολλά παραδείγματα περισσότερο ή λιγότερο επιτυχημένων παρεμβάσεων στη φυσική ανάπτυξη της γλώσσας. Όταν η παρέμβαση αυτή αφορά μια υπάρχουσα, φυσική γλώσσα, μιλάμε για «γλωσσικό σχεδιασμό». Αυτό που σήμερα γνωρίζουμε ως γλωσσικό σχεδιασμό στο παρελθόν αναφερόταν ποικιλοτρόπως ως γλωσσική πολιτική, γλωσσική τεχνολογία, γλωσσική ρύθμιση ή γλωσσική ανάπτυξη. Αφού συνέκρινε 12 ορισμούς, ο Cooper (1989) κατέληξε στον δικό του ορισμό:

> «Ο γλωσσικός σχεδιασμός αναφέρεται σε σκόπιμες προσπάθειες να επηρεαστεί η συμπεριφορά των άλλων σε σχέση με την εκμάθηση, τη δομή ή τη λειτουργική κατανομή των κωδίκων της γλώσσας τους».

Ο ίδιος ο Cooper λέει ότι σκόπιμα επέλεξε έναν πολύ ευρύ ορισμό, ώστε να αποφύγει κάθε περιορισμό σε σχέση με κυβερνητικές δραστηριότητες, ειδικές ομάδες-στόχους ή οποιαδήποτε εξειδικευμένη μεθοδολογία.

Ο γλωσσικός σχεδιασμός σήμερα περιλαμβάνει πολύ περισσότερα από την απλή επινόηση λέξεων, όρων και ορθογραφικών μεταρρυθμίσεων. Αφορά μια οικολογική προσέγγιση της γλώσσας ως στοιχείου ζωτικής σημασίας για τις ανθρώπινες κοινωνίες, και περιλαμβάνει πολλούς κοινωνιογλωσσικούς παράγοντες. Ο γλωσσικός σχεδιασμός περιλαμβάνει

συνδυασμό μεθόδων και προσεγγίσεων, συμπεριλαμβανομένων της ορολογίας και της λεξικογραφίας, της διαχείρισης της ορολογίας, της μετάφρασης και της διαχείρισης της μετάφρασης, καθώς και, όλο και περισσότερο, σωματοκειμενικές προσεγγίσεις (εξαγωγή όρων, ανάλυση σωμάτων κειμένων για τον εντοπισμό νεολογισμών που επινοούνται σε κοινότητες λόγου, κ.λπ.). Και σε αυτό το πεδίο η χρήση των τεχνολογιών ανθρώπινης γλώσσας αυξάνεται.

Ο όρος **επικοινωνιακός σχεδιασμός** έχει προταθεί για να συμπεριλάβει τον γλωσσικό σχεδιασμό και κάθε άλλη δραστηριότητα σχεδιασμού σχετική με τη διανθρώπινη επικοινωνία, είτε η δραστηριότητα αυτή επικεντρώνεται στη γλώσσα με τη στενή έννοια είτε είναι ευρύτερα οργανωσιακή, τεχνική και υποδομική. Το Σχήμα 1 παρακάτω απεικονίζει τον επικοινωνιακό σχεδιασμό ως υπερκείμενο όρο για τον γλωσσικό σχεδιασμό και τον ορολογικό σχεδιασμό.

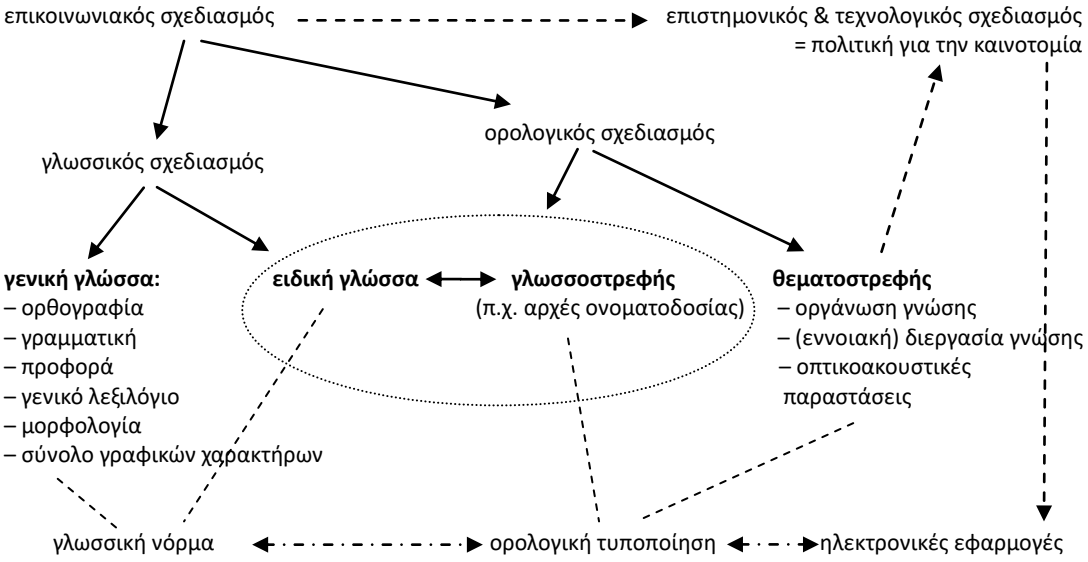

Σχήμα 1: Επισκόπηση ορισμένων εννοιών επικοινωνιακού σχεδιασμού

Το Σχήμα 1 παρουσιάζει επίσης μια επισκόπηση των σχέσεων μεταξύ αυτών των εννοιών. Η λίστα που καταχωρείται κάτω από τη «γενική γλώσσα» αναφέρεται σε στοιχεία που αποτελούν μέρος του κλασικού ορισμού του προγραμματικού σχεδιασμού του γλωσσικού σώματος. Ο προγραμματικός σχεδιασμός του γλωσσικού σώματος περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως σχεδιασμό ή μεταρρύθμιση της ορθογραφίας (συμπεριλαμβανομένης της τυποποίησης της ορθογραφίας), επιλογή συνόλου γραφικών χαρακτήρων, προσδιορισμό της προφοράς των λέξεων, επέκταση του λεξιλογίου και της ορολογίας, αλλαγές στο γραμματικό σύστημα, εξομάλυνση διαφορών μεταξύ διαλέκτων, παραγωγή αναγνωστικών και εγχειριδίων για την προώθηση του γραμματισμού, δημιουργία λεξικών, γραμματικών και απλουστευμένων γλωσσαρίων για ειδική γλώσσα, δημιουργία υψηλής λογοτεχνίας και υποστήριξη των δημιουργικών τεχνών, καθώς και τη δημιουργία θεσμικών οργάνων για την αντιμετώπιση γλωσσικών ζητημάτων. Όμως, ο γλωσσικός σχεδιασμός

περιλαμβάνει και επόψεις που αφορούν την καταχώριση της γλώσσας σε διάφορους τομείς της κοινωνίας (επιχειρήσεις, εκπαίδευση, δικαστήρια, διοίκηση, μέσα μαζικής ενημέρωσης κ.λπ.).

2.1.2 Ανάγκη γλωσσικού σχεδιασμού

Η ανάγκη για γλωσσικό σχεδιασμό και πολιτική γλωσσικού σχεδιασμού μπορεί να προκύψει από διάφορες συνθήκες:

- Πολυγλωσσία: ελάχιστες χώρες, όπως η Ισλανδία, μπορούν να ισχυριστούν ότι είναι ουσιαστικά μονόγλωσσες, ενώ αντίθετα η πολυγλωσσία είναι η συνηθέστερη κατάσταση για την πλειονότητα των χωρών παγκοσμίως. Προκειμένου να υπάρχει ουσιαστικός σεβασμός προς τα ανθρώπινα δικαιώματα, ακόμη και οι επίσημα μονόγλωσσες χώρες οφείλουν να δίνουν χώρο και προσοχή στις άλλες γλωσσικές ομάδες που τελούν υπό καθεστώς μειονότητας εντός των εθνικών συνόρων τους. Πολλές χώρες, οι οποίες αποφασίζουν να ανακηρύξουν μία ή περισσότερες γλώσσες ως το επίσημο μέσο επικοινωνίας, προβαίνουν σε συστηματικό γλωσσικό σχεδιασμό. Ωστόσο, συχνά τα συντάγματα παραλείπουν να αναφέρουν ρητά ποιες γλώσσες αναγνωρίζουν. Εκτός από τις επίσημα αναγνωρισμένες γλώσσες, μπορούν να χρησιμοποιούνται και άλλες γλώσσες στην εκπαίδευση ή σε άλλους τομείς ανάλογα με τις τοπικές ανάγκες.
- Εκπαίδευση: τα οφέλη της αρχικής εκπαίδευσης στη μητρική γλώσσα, τα οποία έχουν αναγνωριστεί από την UNESCO ήδη από τη δεκαετία του 1950, εξακολουθούν να τα στερούνται εκατομμύρια παιδιά σε όλο τον κόσμο επειδή κατά τα πρώτα χρόνια της εκπαίδευσης χρησιμοποιούνται ξένες γλώσσες. Συχνά, η μη χρήση της μητρικής γλώσσας ως μέσου διδασκαλίας έχει ως αποτέλεσμα υψηλά ποσοστά μαθητικής διαρροής και αναλφαβητισμού.
- Τεχνολογίες της επικοινωνίας: όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ολοένα και μεγαλώνει η ανάγκη για γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών. Ο γλωσσικός σχεδιασμός αφορά επίσης τόσο την επιλογή όσο και την ανάπτυξη γλωσσών για χρήση σε ηλεκτρονικά μέσα, για παράδειγμα μέσω της χρήσης τεχνολογιών ανθρώπινης γλώσσας.

Εκτός από αυτούς τους παράγοντες, η γλώσσα (ιδίως σε μια πολύγλωσση κοινωνία) είναι σαν τους φυσικούς πόρους και, συνεπώς, είναι ζωτικής σημασίας για την οικονομική ευημερία ενός έθνους και τον πλούτο των λαών του. Η γλώσσα θα πρέπει, επομένως, να αντιμετωπίζεται ως αναπόσπαστο στοιχείο του σχεδίου κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής ανάπτυξης μιας χώρας. Όπως και άλλοι πόροι, έτσι και η γλώσσα έχει – αν αντιμετωπιστεί σωστά – τη δύναμη να δημιουργεί θέσεις εργασίας.

2.1.3 Στόχοι γλωσσικού σχεδιασμού

Μερικοί από τους πιο σημαντικούς στόχους και σκοπούς του γλωσσικού σχεδιασμού είναι:

- η διαπίστωση του υψηλού ποσοστού μαθητικής αποτυχίας και διαρροής σε πολύγλωσσα περιβάλλοντα και η βελτίωση της πρόσβασης στην επίσημη εκπαίδευση με τη διευκόλυνση τόσο της διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας όσο και

της εκπαίδευσης στη μητρική γλώσσα, ιδίως σε επίπεδο προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης,

- η δημιουργία ενός βέλτιστου μαθησιακού περιβάλλοντος στο οποίο θα εξασφαλίζεται ότι τα μαθηματικά και οι φυσικές επιστήμες διδάσκονται στη γλώσσα που καταλαβαίνει ο μαθητής,
- η βελτίωση των προσόντων των κρατικών λειτουργών, των εργαζομένων, των επιστημόνων, των ερευνητών, των εκπαιδευτικών, ακόμη και των ειδικευμένων εργατών, γεγονός που συνιστά επένδυση στην οικονομική δύναμη του έθνους,
- η ενίσχυση της πολιτισμικής ποικιλομορφίας και μοναδικότητας στη χώρα μέσω της προώθησης των τεχνών στις διάφορες γλώσσες,
- η πρόληψη φαινομένων εθνοτικής και πολιτικής δυσαρέσκειας του λαού με τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που να βασίζεται στην αρχή της γλωσσικής ισότητας, δηλαδή της ίσης μεταχείρισης όλων των γλωσσών σε μια χώρα, ιδίως στους επίσημους τομείς της κοινωνίας, όπως νομοθεσία, δικαιοσύνη, δημόσια διοίκηση και εκπαίδευση και να λαμβάνει υπόψη τα διαφορετικά στάδια ανάπτυξης των συνυπαρχουσών γλωσσών,
- η διασφάλιση της δημοκρατίας με την ενδυνάμωση του λαού ώστε να λαμβάνει πληροφόρηση και να προβαίνει σε συνειδητές πολιτικές επιλογές,
- η γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος με την ανάπτυξη γλωσσών για χρήση σε ηλεκτρονικά μέσα και, κατ' επέκταση, την προώθηση της ανάπτυξης των τεχνολογιών της ανθρώπινης γλώσσας, της μηχανικής μετάφρασης κ.λπ.,
- η διάθεση στα μέλη της γλωσσικής κοινότητας λεξικών, εγχειριδίων, έργων δημιουργικής τέχνης, σχολικών βιβλίων, εφημερίδων κ.λπ. στην κύρια γλώσσα τους.

2.2 Ορολογικός σχεδιασμός

Σε αντίθεση με τον γλωσσικό σχεδιασμό, ο οποίος μπορεί να ξεκινά από ένα επίπεδο γλωσσικής ανάπτυξης όπου δεν υπάρχει γραπτός λόγος και στην πραγματικότητα δεν υπάρχουν ακόμη γλωσσικές νόρμες, ο ορολογικός σχεδιασμός βασίζεται στην ύπαρξη γλωσσικών νορμών και σε μια κάποια σταθερότητα όσον αφορά τη γραμματική και την ορθογραφία του γραπτού λόγου. Σε αυτή τη βάση, ο ορολογικός σχεδιασμός αναπτύσσει συνειδητά και συστηματικά ειδική γλώσσα σύμφωνα με τις ανάγκες και τις απαιτήσεις της ειδικής επικοινωνίας, στην οποία δημιουργείται καθημερινά πλήθος νέων τεχνικών όρων σε εκατοντάδες γλώσσες σε όλο τον κόσμο. Οι όροι αυτοί σχηματίζουν ορολόγια, τα οποία περιλαμβάνουν σύνολα όρων με τις εξειδικευμένες σημασίες τους (έννοιες) που χρησιμοποιούνται σε συγκεκριμένες ειδικές γλώσσες είδιων θεματικών πεδίων. Από τη μία, η ανάπτυξη ορολογίας είναι ένα φυσικό, αναπόφευκτο φαινόμενο, αλλά από την άλλη μπορεί να είναι πρωτοβουλία με συγκεκριμένο σκοπό ως μέρος της γλωσσικής ανάπτυξης ΚΑΙ ταυτόχρονα εργαλείο για την επίτευξη πολιτικών κοινωνικοοικονομικού μετασχηματισμού.

Για να καταλάβει κανείς τι κάνει η ορολογία, θα μπορούσε να δει τον ακόλουθο λεξικογραφικό ορισμό των χλωροφθορανθράκων, που εξετάζεται σε βιβλίο για τον γλωσσικό σχεδιασμό (ANTIA 2000):

> «Οι **χλωροφθοράνθρακες** είναι μη εύφλεκτες, μη τοξικές και μη αντιδραστικές συνθετικές ενώσεις που χρησιμοποιούνται από τη δεκαετία του 1930 ως ψυκτικά

> υγρά σε ψυγεία και ως προωθητικά σε συσκευές ψεκασμού αεροαιωρήματος (αεροζόλ). Έχει πλέον αποδειχθεί ότι είναι επιβλαβείς για το στρώμα του όζοντος της Γης, καθώς και ότι συμβάλλουν σημαντικά στο φαινόμενο του θερμοκηπίου [...]. Τα μόρια των χλωροφθορανθράκων που έχουν απελευθερωθεί στο περιβάλλον διασπώνται από την υπεριώδη ακτινοβολία του ήλιου στην ανώτερη ατμόσφαιρα, σχηματίζοντας χλώριο, το οποίο αντιδρά με το όζον».

Ας υποθέσουμε ότι το παραπάνω απόσπασμα είναι αμάλγαμα δύο κειμενικών παραλλαγών: η πρώτη αποτελείται μόνο από τα **στοιχεία κειμένου γενικής γλώσσας (λέξεις)** στο προεπιλεγμένο **μαύρο χρώμα γραμματοσειράς** (όπως φαίνεται στο παραπάνω παράδειγμα) και η δεύτερη αποτελείται μόνο από τα **στοιχεία κειμένου ειδικής γλώσσας (όρους)**, τα οποία εμφανίζονται με **γκρι χρώμα γραμματοσειράς**. Ενώ τα μαύρα στοιχεία κειμένου από μόνα τους δεν βγάζουν κανένα νόημα, τα γκρίζα στοιχεία κειμένου (λόγω σημασιολογικών σχέσεων σε συνδυασμό με κάποιο είδος διαισθητικής γνώσης της νεοελληνικής γραμματικής) θα ήταν κατανοητά από όσους έχουν κάποιο ενδιαφέρον για την περιβαλλοντική χημεία. Η εξήγηση για αυτό το φαινόμενο έγκειται στη λειτουργία των όρων: εγκωδικεύουν την ουσία της γνώσης ενός θεματικού πεδίου. Τα στοιχεία γενικής γλώσσας στο παραπάνω παράθεμα χρησιμεύουν απλώς ως γραμματική και συντακτική κονία που συγκολλά αυτά τα καίριας σημασίας δομικά στοιχεία σε ένα ενιαίο σύνολο με συνεκτικότητα και συνοχή.

Εκτός από την κεντρική θέση τους στη διεργασία της κατανόησης, οι όροι (και οι έννοιες στις οποίες αναφέρονται) είναι απαραίτητοι και για διάφορους άλλους σκοπούς (όπως φαίνεται στο παραπάνω παράθεμα), όπως:

- Μετάφραση: πώς λέγεται ο χλωροφθοράνθρακας στη γλώσσα σας;
- Ανάκτηση πληροφοριών: πώς μπορούμε να αναζητήσουμε συγκεκριμένες πληροφορίες, π.χ. παρόμοια κείμενα στο Διαδίκτυο μέσω μιας μηχανής αναζήτησης;
- Τεκμηρίωση: πώς μπορούν να ταξινομηθούν τα έγγραφα στο αρχείο ενός γραφείου με τέτοιο τρόπο που να μπορούν να εντοπιστούν και να επαναχρησιμοποιηθούν ακόμη και μετά από χρόνια;
- Επικοινωνία: πώς μπορώ ως φοιτητής, καθηγητής, περιβαλλοντικός εμπειρογνώμονας, νομοθέτης, πολίτης κ.λπ., να λάβω ή να μεταδώσω την πληροφορία και τη γνώση που περιέχεται στο παραπάνω κείμενο;
- Εκπαίδευση: πώς μπορούν να διδαχθούν θέματα υψηλής εξειδίκευσης σε μαθητές, φοιτητές, μαθητευόμενους, εμπειρογνώμονες κ.λπ.;

Έτσι, ο ορολογικός σχεδιασμός μπορεί να αποβλέπει σε πολλές εφαρμογές και να διενεργείται σε περιβάλλοντα όπου λαμβάνουν χώρα ή απαιτούνται και πολλοί από τους υπόλοιπους τομείς ορολογικής δραστηριότητας. Κατά συνέπεια, η συστηματική προσέγγιση και ο συντονισμός είναι απολύτως αναγκαία.

2.2.1 Μέθοδοι σχηματισμού όρων κατά τον ορολογικό σχεδιασμό

Οι όροι μπορεί να είναι απλές λέξεις ή σύνθετες φράσεις (δηλ. πολυλεκτικοί όροι) με συγκεκριμένα μορφοσυντακτικά και μορφοσημασιολογικά χαρακτηριστικά, που μπορεί

ενίοτε να είναι άγνωστα στη γενική γλώσσα αλλά είναι είδια ορισμένων θεματικών πεδίων. Επιπλέον, πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ διαφορετικών τύπων κατασήμανσης, όχι μόνο όρων (ή και οροστοιχείων). Εξάλλου, είναι πάντα δύσκολη η διάκριση μεταξύ λέξεων και όρων, μεταξύ όρων και μη όρων ή μεταξύ ονομάτων και όρων. Ο σχηματισμός όρων εξαρτάται από τον λειτουργικό ρόλο των κατασημάνσεων στην ειδική επικοινωνία. Στην ανάλυση σωμάτων κειμένων, η εξαγωγή όρων και η αναγνώριση όρων είναι δύσκολες διεργασίες. Παρά τις εντατικές έρευνες, δεν έχει αναπτυχθεί μέχρι στιγμής κάποιο απολύτως αξιόπιστο θεωρητικό μοντέλο με τους αντίστοιχους αλγόριθμους. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν μέθοδοι και εργαλεία τεχνολογίας ανθρώπινης γλώσσας που αποδίδουν ικανοποιητικά αποτελέσματα όσον αφορά την αναγνώριση και εξαγωγή όρων από σώματα κειμένων – προσεγγίσεις που θα πρέπει να χρησιμοποιούνται όταν είναι κατάλληλες (με επίγνωση των εγγενών περιορισμών τους).

Η αλληλεπίδραση μεταξύ των ειδικών γλωσσών και της γενικής γλώσσας είναι εξαιρετικά δυναμική. Υπάρχει συνεχής ροή λεξιλογικού υλικού και προς τις δύο κατευθύνσεις:

- Αποοροποίηση: εξειδικευμένοι όροι ενσωματώνονται στη γενική γλώσσα ως ευρέως γνωστές λέξεις·
- Οροποίηση: κοινές λέξεις γίνονται όροι ή οροστοιχεία ·
- Ισχύουσες αρχές σχηματισμού όρων: οι ακόλουθες σημειωτικές αρχές είναι κατά βάση εφαρμόσιμες σε «όλες» τις γλώσσες. Οι αρχές αυτές επικεντρώνονται στη συστηματική φύση των ορολογίων με τα υποκείμενα συστήματα εννοιών, συμπεριλαμβανομένης της γνωσιακής διάστασης, επόψεις της παράστασης της γνώσης κ.λπ.:
    - διαφάνεια (έναντι της αδιαφάνειας)·
    - συνέπεια·
    - καταλληλότητα·
    - συνοπτικότητα (γλωσσική οικονομία)·
    - παραγωγικότητα·
    - γλωσσική ορθότητα·
    - εντοπιότητα, δηλαδή προτίμηση της μητρικής γλώσσας (εκτός από τομείς ή γλώσσες με διαφορετικές παραδόσεις, για παράδειγμα χρήση λατινικών ή ελληνικών μορφών σε ορισμένους επιστημονικούς κλάδους).
- Μέθοδοι σχηματισμού όρων:
    - δημιουργία νέων μορφών:
        - παραγωγή·
        - σύνθεση·
        - συντόμευση·
    - χρήση υπαρχουσών μορφών:
        - μετατροπή (αλλαγή γραμματικής κατηγορίας)·
        - οροποίηση (απόδοση νέων, συχνά ανάλογων ή μεταφορικών σημασιών, σε υπάρχοντες όρους λίγο–πολύ συναφών πεδίων ή σε λέξεις της γενικής γλώσσας)·
        - σημασιολογική μεταφορά εντός μιας ειδικής γλώσσας·
        - διαθεματικός δανεισμός (διαθεματικές μεταφορές)·

- διαγλωσσικός δανεισμός:
  - άμεσος δανεισμός·
  - μεταφραστικός δανεισμός.

Οι προαναφερθείσες μέθοδοι πρέπει να αξιολογούνται ως προς την εφαρμοσιμότητά τους σε κάθε γλώσσα. Οι σημειωτικές αρχές χρησιμεύουν ως κατευθυντήριες οδηγίες για τον τρόπο εφαρμογής των μεθόδων σχηματισμού όρων. Ορισμένες από αυτές τις αρχές είναι αντιφατικές μεταξύ τους, με αποτέλεσμα να απαιτούνται συμβιβαστικές λύσεις ανά περίπτωση (π.χ. διαφάνεια έναντι συνοπτικότητας των όρων). Το φαινόμενο αυτό, σε μεγαλύτερη λεπτομέρεια, αναφέρεται στο ISO 704 και σε άλλα σχετικά Διεθνή Πρότυπα (βλ. Βιβλιογραφικές Αναφορές).

Στα σύγχρονα προβλήματα και στις προκλήσεις που αφορούν τον σχηματισμό όρων περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, οι αποκλίσεις από τα γενικά γλωσσικά μοντέλα ως προς τη μορφολογία, την ποικιλομορφία και την ασυνέπεια των κανόνων σε διαφορετικά θεματικά πεδία (ιδίως στις φυσικές επιστήμες με ειδικές ονοματολογίες), η έλλειψη λεπτομέρειας στην περιγραφή αρκετών γλωσσών και η ανάγκη για πλήρη κωδικοποίηση αυτών των γλωσσών (π.χ. μέσω γλωσσικού σχεδιασμού) προκειμένου να υπάρχουν αξιόπιστοι κανόνες για την ανάπτυξη ορολογίας, ιδίως όσον αφορά την ορθογραφία, την προφορά και τη γραμματική. Ως προς τις εφαρμογές τεχνολογίας ανθρώπινης γλώσσας, υπάρχει ανάγκη για αυτοματοποιημένα μοντέλα για τη δημιουργία όρων στις προς επεξεργασία γλώσσες.

2.2.2 Περιγραφική και ρυθμιστική ορολογική εργασία

Σε μια γλώσσα εισάγονται τακτικά νέοι όροι είτε για να καλύψουν κάποιο κενό που δημιουργείται από την εισαγωγή μιας νέας έννοιας, είτε για να αντικαταστήσουν έναν υπάρχοντα, λιγότερο αποτελεσματικό όρο. Υπάρχουν δύο προσεγγίσεις για αυτή την εξέλιξη της ορολογίας: η περιγραφική και η ρυθμιστική ορολογική εργασία. Η περιγραφική ορολογική εργασία απλώς παρατηρεί και αναλύει την εμφάνιση νέων όρων, αντίθετα η ρυθμιστική ορολογική εργασία αποτελεί συμφωνία μεταξύ των χρηστών να υιοθετήσουν έναν όρο για κοινή και επαναλαμβανόμενη χρήση σε δεδομένες συνθήκες. Η τελευταία περιλαμβάνει την ενοποίηση, την τυποποίηση και την εναρμόνιση της ορολογίας. Κίνητρα για την τυποποίηση της ορολογίας μπορεί να είναι εμπορικοί λόγοι κάθε είδους ή λόγοι ασφάλειας.

Η τυποποίηση ορολογίας αφορά σχεδόν πάντα επιλογή μεταξύ ανταγωνιστικών όρων. Διάφοροι παράγοντες μπορούν να επηρεάσουν αυτή την επιλογή, π.χ. λόγοι οικονομίας (ένας όρος μπορεί να επιλεγεί επειδή είναι πιο απλός από άλλους), ακρίβειας (ένας όρος μπορεί να έχει μεγαλύτερη σαφήνεια ή διαφάνεια από άλλους), καταλληλότητας (ένας όρος μπορεί να έχει αρνητικές ή πολιτικές συνδηλώσεις).

Η τυποποίηση ορολογίας καλύπτει δύο διαφορετικές επόψεις που αντικατοπτρίζουν δύο διαφορετικές υποδομές. Η τυποποίηση αρχών και μεθόδων ορολογίας λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο οριζόντιων υποδομών, δεδομένου ότι αφορά ουσιαστικά όλα τα θεματικά πεδία. Αντίθετα, η τυποποίηση ορολογίων στα διάφορα πεδία (δηλ. η ορολογική εργασία που σήμερα γίνεται κυρίως εντός των τεχνικών επιτροπών) αντικατοπτρίζει κάθετες υποδομές. Φυσικά, η τυποποίηση ορολογίων θα πρέπει να βασίζεται σε τυποποιημένες αρχές και

μεθόδους, οι οποίες με τη σειρά τους θα πρέπει να βασίζονται σε επιστημονική θεωρία. Σε διεθνές επίπεδο, η τεχνική επιτροπή ISO/TC 37 «Language and terminology» φροντίζει για την τυποποίηση αρχών και μεθόδων της ορολογικής εργασίας.

2.2.3 Διαχείριση ορολογίας

Όπως έχει προαναφερθεί, η επιστήμη της ορολογίας είναι κατεξοχήν διεπιστημονικό πεδίο. Επομένως, η ορολογική πρακτική απαιτεί τη συνεργασία ειδικών από αρκετά θεματικά πεδία. Εξαιτίας του τεράστιου όγκου των ορολογικών δεδομένων, απαιτείται η συνεργασία όσο το δυνατόν περισσότερων ανθρώπων και η κατανομή προσπαθειών και πόρων.

- Ορογραφία έναντι λεξικογραφίας: σύμφωνα με τους κλασικούς ορισμούς, η ορογραφία είναι εννοιοστρεφής ενώ η λεξικογραφία λεξιστρεφής. Στην πραγματικότητα, δεν υπάρχει σαφής διάκριση: βρίθουν οι υβριδικές μέθοδοι που οδηγούν σε μικρές διαφοροποιήσεις στη ροή εργασιών και, το σημαντικότερο, σε ανωμαλίες στις δομές δεδομένων. Παρατηρείται σύγκλιση μεθόδων ως προς τον προσανατολισμό είτε στη λέξη/σημασία είτε στον όρο/έννοια και καταβάλλονται προσπάθειες για τη διευκόλυνση της διαλειτουργικότητας μεταξύ ετερογενών συστημάτων.
- Περιγραφικοί τρόποι εργασίας έναντι ρυθμιστικών: τα αρχικά στάδια της διαχείρισης ορολογίας περιλαμβάνουν γενικά την τεκμηρίωση της ποικιλομορφίας εντός και μεταξύ πολιτισμικών, γλωσσικών, επιστημονικών, επαγγελματικών και εταιρικών ορίων· σε δεύτερο στάδιο, είναι συχνά απαραίτητο να μειωθεί αυτή η πολυπλοκότητα για συγκεκριμένους σκοπούς με τυποποίηση της ορολογίας ή με εναρμόνισή της σε περιπτώσεις πολυτυπίας στο ίδιο κοινωνικό επίπεδο χρήσης.

Ορογραφία είναι η διεργασία της τεκμηρίωσης των ορολογικών πληροφοριών. Το έργο αυτό εκτελείται σε μονογλωσσικό, διγλωσσικό και πολυγλωσσικό επίπεδο. Οι σκοποί και οι εφαρμογές διαμορφώνουν τις αρχές που καθορίζουν τον σχεδιασμό ορολογικών λεξικών, γλωσσαρίων και άλλων ορογραφικών προϊόντων που προορίζονται για κοινά-στόχους διαφόρων ειδών (π.χ. εκπαίδευση, μέσα μαζικής ενημέρωσης, κ.λπ.). Όσον αφορά τη ‘σημασία’ και την ορογραφία, στις σημαντικότερες θεωρήσεις περιλαμβάνονται τα εξής:

- Έννοιες και εννοιακές δομές: οι έννοιες είναι νοητικές κατασκευές (γνωσιακές μονάδες). Στη γνώση ενός θεματικού πεδίου, οι εννοιακές δομές αποτελούν τη βάση για κάθε ορολόγιο. Από γλωσσολογική άποψη, η σημασία ενός όρου είναι η έννοια που κατασημαίνεται από τον όρο αυτόν. Οι έννοιες σχηματίζονται και αλλάζουν συνεχώς σε κάθε επαγγελματική δραστηριότητα και σε όλες τις μορφές επαγγελματικής επικοινωνίας. Ο σχηματισμός εννοιών υπαγορεύεται επίσης από τις πολιτισμικές συμβάσεις, και η γλώσσα είναι η κύρια έκφραση πολιτισμού. Η σύνθετη και δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ του σχηματισμού όρων και του σχηματισμού εννοιών πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε όλα τα στάδια της ανάπτυξης ορολογίας και της ορογραφίας.
- Ορισμοί, συγκείμενα, παραδείγματα: ενώ διακρίνουμε μεταξύ διαφορετικών ειδών ορισμών – εντατικούς, εκτατικούς, μεριστικούς, λειτουργικούς κ.λπ. – στη συστηματική ορολογική εργασία, ένα σύστημα εννοιών εκφράζεται από

διασχετιζόμενους ορισμούς. Τα πολυδιάστατα συστήματα εννοιών απαιτούν ορισμούς που απεικονίζουν τις διαφορετικές όψεις ή τα κριτήρια διάκρισης. Ως εκ τούτου, πρέπει να διατυπώνονται αρχές συγγραφής και/ή αξιολόγησης/αναθεώρησης ορισμών (βλ. ISO 704, Wright/Budin 1997 «Dos and Don'ts of definition writing»).

- Συγκείμενα (συμπεριλαμβανομένων συγκειμένων που περιέχουν ορισμούς ή παραδείγματα χρήσης): τα συγκείμενα στο πεδίο της διαχείρισης ορολογίας απεικονίζουν τη λειτουργία ενός όρου στον λόγο, δηλαδή είναι κομμάτια κειμένου. Η τεκμηρίωση των διαφορετικών λειτουργιών των συγκειμένων είναι πολύ χρήσιμη και, όταν δεν υπάρχει χρόνος για εκτενή συγγραφή ορισμών, η τεκμηρίωση συγκειμένων παρέχει μια χρήσιμη εναλλακτική λύση, ιδίως όταν χρησιμοποιείται ανάλυση σωμάτων κειμένων για τη δημιουργία μεγάλων σωμάτων κειμένων σε σύντομο χρονικό διάστημα. Τα συγκείμενα υποστηρίζουν τους ορισμούς και σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να είναι οι μόνες διαθέσιμες πληροφορίες (ελλείψει ορισμών). Είναι χρήσιμα ακόμη και όταν συνυπάρχουν ορισμοί, καθώς αποδεικνύουν ότι ο ορισμός είναι σωστός για τη δεδομένη περίπτωση. Σε κάθε περίπτωση, μπορούν να θεωρηθούν αυθεντική πηγή για την ανάλυση της χρήσης των όρων, καθώς και των λεξικών συνάψεών τους.

Η συγκριτική ορολογική εργασία και η συνεργατική ορολογική εργασία αποτελούν δύο βασικές προσεγγίσεις στη διαχείριση ορολογίας:

- Η συγκριτική ορολογική εργασία περιλαμβάνει την εξέταση όρων και εννοιών που χρησιμοποιούνται σε διαφορετικές γλώσσες, προκειμένου να βρεθούν οι λεγόμενοι «ισοδύναμοι» όροι που θα πρέπει να δηλώνονται ως προτιμώμενοι σε έναν ορολογικό πόρο ή ένα πρότυπο. Η διεργασία αυτή συχνά αποκαλύπτει ασυνέχειες στις εννοιακές δομές και στην ορολογική χρήση μεταξύ γλωσσικών κοινοτήτων. Κατά την εξέταση του προβληματικού ζητήματος της «ισοδυναμίας» σε πραγματολογικό (σε αντίθεση με το φιλοσοφικό) πλαίσιο, είναι χρήσιμη μια λειτουργική προσέγγιση. Πρέπει να εξετάζεται η κειμενική και επικοινωνιακή ισοδυναμία έναντι της ορολογικής ή λεξιλογικής ισοδυναμίας. Η συγκριτική ορολογική ανάλυση σε αυτό το στάδιο απαιτεί ενδελεχή τεκμηρίωση της εν λόγω έρευνας και των συζητήσεων στις επιτροπές για όλες τις εμπλεκόμενες γλώσσες, δημιουργώντας έτσι μια μοναδική βάση γνώσης και ένα σύστημα υποστήριξης αποφάσεων.
- Στη συνεργατική ορολογική εργασία, τα καλύτερα αποτελέσματα επιτυγχάνονται – ειδικά όσον αφορά τη γλωσσική ανάπτυξη και την τυποποίηση ορολογίας – όταν γλωσσολόγοι, ορολόγοι και εμπειρογνώμονες του θεματικού πεδίου συνεργάζονται σε επιτροπές. Εξ ορισμού, αυτοί οι διαφορετικοί τύποι ειδικών έχουν διαφορετικού είδους γνώσεις και εμπειρίες να συνεισφέρουν σε μια σύνθετη εργασία:
    - γνώση του θεματικού πεδίου (γνώση των εννοιών)·
    - γνώση της γλώσσας (γενική και ειδική γλωσσομάθεια)·
    - ορολογική γνώση (γνώση των μεθόδων εργασίας, που γεφυρώνουν το χάσμα ανάμεσα στα δύο προαναφερθέντα είδη γνώσης).

3 Χάραξη και υλοποίηση ορολογικής πολιτικής

Η μεθοδολογία που περιγράφεται σε αυτές τις Κατευθυντήριες Οδηγίες υπογραμμίζει την ανάγκη για συστηματικό σχεδιασμό, χάραξη, εφαρμογή, λειτουργία, προώθηση και συντήρηση μιας ορολογικής πολιτικής με σαφείς σκοπούς και προοπτικές, καθώς και τομείς εφαρμογής και στόχους. Στο πλαίσιο αυτό, για την υποστήριξη μιας τέτοιας ορολογικής πολιτικής πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη η χρήση δικτύων πληροφόρησης, όπως και το γεγονός ότι τα δίκτυα πληροφόρησης είναι πιο αποτελεσματικά εάν υποστηρίζονται από ορολογική πολιτική. Η δημιουργία οργανωτικών και τεχνικών υποδομών συνδεδεμένων με μια ορολογική πολιτική είναι πρωτίστως μέσο για την επίτευξη των στόχων και των προοπτικών της σε σχέση με συγκεκριμένους γενικούς ή ειδικούς τομείς εφαρμογής και στόχους.

3.1 Χάραξη ορολογικής πολιτικής

Με εστίαση στην ανάπτυξη ορολογίας, η χάραξη ορολογικής πολιτικής μπορεί να ωθηθεί κυρίως προς την ανάπτυξη:

- της σχετικής γενικής γλώσσας ως μέσου ειδικής επικοινωνίας γενικά·
- των ειδικών γλωσσών ορισμένων θεματικών πεδίων σε δεδομένη γλώσσα ή
- συνδυασμού των δύο αυτών επόψεων.

Η προσέγγιση αυτή, ωστόσο, μπορεί να επηρεαστεί έντονα από τη γλωσσική περίσταση στο πλαίσιο της οποίας καλείται να εφαρμοστεί. Κατά τη χάραξη ορολογικών πολιτικών σύμφωνα με αυτές τις Κατευθυντήριες Οδηγίες, ενδεχομένως να χρειαστεί να ληφθούν υπόψη διαφορετικές περιστάσεις.

Εντός της ίδιας γλωσσικής κοινότητας, η ανάπτυξη ορολογίας μπορεί να είναι αναγκαία σε ορισμένες ειδικές γλώσσες, ενώ πολλά υπάρχοντα και, επομένως, ανταγωνιστικά ορολόγια σε άλλες ειδικές γλώσσες να χρειάζονται εναρμόνιση. Ορισμένες γλωσσικές κοινότητες είναι απομονωμένες σε καθορισμένη γεωγραφική περιοχή μιας χώρας. Μπορεί να συνυπάρχουν με άλλες γλωσσικές κοινότητες ή να αποτελούν, σε κάποιο βαθμό, αυτόνομες γλωσσικές μειονότητες. Άλλες κοινότητες εκτείνονται πέρα από τα εθνικά σύνορα δύο ή περισσότερων χωρών – έχοντας ίσως διαφορετικό κύρος σε διαφορετικές περιοχές – ή είναι διάσπαρτες σε πολλές χώρες. Σε κάποιες περιπτώσεις, μειονοτικές γλώσσες απαντώνται σε μία ή περισσότερες χώρες, αποκομμένες από την ανάπτυξη της πλειονοτικής γλώσσας στη χώρα προέλευσής τους. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι μειονοτικές γλωσσικές κοινότητες απολαμβάνουν μερικές φορές ένα καθεστώς αυτονομίας ή ημιαυτονομίας εντός της χώρας τους και, ως εκ τούτου, αναπτύσσουν ειδικές ορολογικές ιδιομορφίες προκειμένου να προσαρμοστούν και να συνυπάρξουν ειρηνικά με την πλειονοτική γλωσσική κοινότητα ή τις κοινότητες που τις περιβάλλουν. Σε άλλες περιπτώσεις, αυτές οι μειονότητες εξαρτώνται σχεδόν ολοκληρωτικά από τη γλωσσική ανάπτυξη στη χώρα προέλευσής τους.

Οι παρούσες Κατευθυντήριες Οδηγίες απευθύνονται σε αναγνώστες με διαφορετικό γλωσσικό υπόβαθρο, είτε προέρχονται από μεγάλες χώρες που προσπαθούν να καθιερώσουν μια εθνική ορολογική πολιτική, είτε από μικρές και μεσαίες χώρες με μία ή περισσότερες γλωσσικές κοινότητες, είτε από πάρα πολύ μικρές γλωσσικές κοινότητες και άλλα είδη κοινοτήτων που έχουν ανάγκη ορολογικής πολιτικής. Κάθε γλωσσική κοινότητα

μπορεί να έχει διαφορετικές ανάγκες ως προς τη δημιουργία θεσμικών οργάνων και την ανάπτυξη ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού στο πλαίσιο του σχεδιασμού, της χάραξης και της υλοποίησης ορολογικής πολιτικής ανάλογα με τον εκάστοτε πολιτισμό, την κοινωνία και άλλες σχετικές συνθήκες.

3.2 Υλοποίηση ορολογικής πολιτικής

Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής αντιμετωπίζουν προς το παρόν την τεράστια πρόκληση να πρέπει να επινοούν νέους τρόπους και μέσα για την παροχή και την αξιοποίηση των πληροφοριακών πόρων στα αναπτυξιακά σχέδιά τους. Επομένως, μια ορολογική πολιτική θα πρέπει συνήθως να σχεδιάζεται ως υποστήριξη, ή ακόμη και να ενσωματώνεται, σε άλλες εθνικές πολιτικές, όπως πολιτική πληροφόρησης ή γνώσης, εκπαιδευτική πολιτική, πολιτική ανάπτυξης ικανοτήτων και δημιουργίας θεσμικών οργάνων, πολιτική τεχνολογίας και καινοτομίας κ.λπ.

Μια ορολογική πολιτική επηρεάζει ουσιαστικά όλη την επαγγελματική ζωή, την εκπαίδευση και την κατάρτιση, το σύστημα υγείας κ.λπ., επηρεάζοντας έτσι οποιονδήποτε, νέο ή ηλικιωμένο, που χρειάζεται να κατανοήσει ή να αποκτήσει εξειδικευμένες γνώσεις. Στις περισσότερες περιπτώσεις είναι συνετό να εξασφαλίζεται η ενεργή συμμετοχή φορέων που είναι πιο αφοσιωμένοι στη δέσμευσή τους στις πολιτικές γλωσσικού σχεδιασμού. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι είναι εξίσου σκόπιμο να εμπλακεί σε αυτή τη διεργασία ολόκληρη η γλωσσική κοινότητα.

Οι παρούσες Κατευθυντήριες Οδηγίες ακολουθούν σε μεγάλο βαθμό το μοντέλο εφαρμογής εθνικών πολιτικών πληροφόρησης που περιγράφεται στη δημοσίευση PGI–90/WS/11 της UNESCO:

> Montviloff, Victor. ***National Information Policies.*** *A handbook on the formulation, approval, implementation and operation of a national policy on information* **[*Εθνικές πολιτικές πληροφόρησης.*** *Ένα εγχειρίδιο για τη χάραξη, έγκριση, υλοποίηση και λειτουργία εθνικής πολιτικής για την πληροφόρηση*]. Παρίσι: UNESCO, 1990.

Ωστόσο, δεδομένου ότι οι Κατευθυντήριες Οδηγίες θα χρησιμοποιούνται συχνά σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο για μία ή περισσότερες γλωσσικές κοινότητες, το μοντέλο έπρεπε να απλοποιηθεί. Σε περίπτωση εφαρμογής σε μεγάλη κλίμακα εθνικού επιπέδου για πολλές γλωσσικές κοινότητες, θα πρέπει να εξετάζεται η προαναφερθείσα δημοσίευση σε συνδυασμό με τις παρούσες Κατευθυντήριες Οδηγίες.

3.3 Ανάπτυξη ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού

Η δημιουργία θεσμικών οργάνων και η ανάπτυξη ικανοτήτων είναι σημαντικά ζητήματα σε κάθε ορολογική πολιτική. Η ανάγκη για ορολογικές υποδομές μπορεί να προκύψει ήδη σε πρώιμο στάδιο κατά την κατάρτιση προγραμμάτων ορολογικού σχεδιασμού. Ειδικά τότε, απαιτούνται ορολόγοι και ιδίως εμπειρογνώμονες σε θέματα ορολογικής πολιτικής, προκειμένου να αποφευχθούν ορισμένες από τις δυσκολίες που ενέχει η υλοποίηση μιας ορολογικής πολιτικής. Ομοίως, θα πρέπει να υπάρχει ένα συστηματικό σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού, ώστε να διευκολύνεται η κατάρτιση των εμπειρογνωμόνων ορολογίας που απαιτούνται για την υλοποίηση όλων των επόψεων της

χαραγμένης ορολογικής πολιτικής και για την επιδίωξη τυχόν άλλων ουσιωδών ορολογικών δραστηριοτήτων σε αυτό το πλαίσιο.

Καθώς η ορολογία κάθε θεματικού πεδίου αυξάνεται με κάθε νέα εφεύρεση, οι πληροφορίες διανέμονται και η γνώση αποκτάται μέσω της ορολογίας. Η παροχή των κατάλληλων επιστημονικών, τεχνικών, εκπαιδευτικών και οικονομικών όρων θα πρέπει να υποστηρίζεται από ομάδες ειδικού ενδιαφέροντος και εμπειρογνώμονες όλης της γλωσσικής κοινότητας. Σε μικρότερες χώρες ή γλωσσικές κοινότητες με αναπτυσσόμενα ορολόγια, προτεραιότητα κατά το πρώτο στάδιο υλοποίησης μιας ορολογικής πολιτικής θα πρέπει να δίνεται στην προετοιμασία των βασικών όρων που χρειάζονται πιο άμεσα. Αυτό μπορεί να αφορά όρους που απαιτούνται για το εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά θα μπορούσε επίσης να περιλαμβάνει το σύστημα υγιεινής, δημόσιας υγείας ή μέσων μαζικής μεταφοράς κ.λπ. Επομένως, ενδέχεται να πρέπει να τεθούν προτεραιότητες ως προς τον τομέα ή τους τομείς στους οποίους θα εφαρμοστεί πρώτα η ορολογική πολιτική.

Στις διεργασίες δημιουργίας ορολογίας ο ρόλος των τεχνικών μεταφραστών είναι καθοριστικός, καθώς κατά τη μεταφραστική διαδικασία προτείνουν συχνά στη γλώσσα-στόχο νέους όρους κατ’ αναλογία προς τους νέους όρους που δημιουργούνται στις γλώσσες–πηγές. Σε κάθε περίπτωση, η διεργασία δημιουργίας και υιοθέτησης ορολογίας απαιτεί στενή συνεργασία μεταξύ ορολόγων, ειδικών του θέματος, γλωσσολόγων, μεταφραστών και εκπαιδευτών. Με σχεδιασμό συντονισμένων προσπαθειών μπορεί να αποφευχθεί η δημιουργία αντικρουόμενων ορολογικών επιλογών. Η χρήση μειονοτικών, περιθωριοποιημένων και αναπτυσσόμενων γλωσσών σε μια χώρα προσφέρεται ως μέσο για ανάδειξη εγχώριων τεχνολογιών και ενσωμάτωσή τους στη σύγχρονη τεχνολογία. Έτσι, η υποστήριξη της αντίστοιχης γλωσσικήςανάπτυξης ενθαρρύνει παράλληλα τη διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς και ποικιλομορφίας της χώρας.

Εάν στο σχέδιο περιλαμβάνεται η ίδρυση φορέων ορολογίας, μπορεί να υπάρξει ανάγκη κατάρτισης υπαλλήλων με ειδίκευση στη διαχείριση ορολογικών έργων, στην ορολογική εργασία και στην ορογραφία. Από τη μία, οι ορογράφοι, οι οποίοι είναι σε θέση να εξάγουν όρους, να τους τεκμηριώνουν σύμφωνα με συγκεκριμένες ορογραφικές αρχές και πρακτικές και να καταρτίζουν σχέδια καταλόγων όρων, ίσως απαιτηθεί να συνεργαστούν στενά με ειδικούς του πεδίου. Από την άλλη, οι ορολόγοι θα πρέπει να κάνουν έρευνα για τη θεμελίωση ορολογικών αρχών και πρακτικών που αφορούν τη δευτερογενή δημιουργία όρων. Φυσικά, όλοι οι εμπειρογνώμονες της ορολογίας θα πρέπει να κατέχουν σε βάθος την ορθογραφία και τις αρχές σχηματισμού λέξεων της εν λόγω γλώσσας (ή των εν λόγω γλωσσών).

Η συμβολή του ιδιωτικού τομέα δεν πρέπει να υποτιμάται στο πλαίσιο αυτό. Οι εμπειρογνώμονες συνειδητοποιούν ότι πρέπει να επικοινωνούν τόσο με άλλους ειδικούς του πεδίου όσο και με τους μη ειδήμονες. Αλλά, πρώτα απ' όλα, πρέπει να επικοινωνούν εντός του τομέα τους χρησιμοποιώντας αναμφίσημη ορολογία. Οι εν λόγω ειδικοί του πεδίου μπορούν, στη συνέχεια, να αποφασίσουν να ασχοληθούν με έργα ορολογίας και με τη σύνταξη ορολογικών λεξικών στα διάφορα θεματικά πεδία τους. Συχνά οι άνθρωποι αυτοί δεν είναι ορολόγοι ή ορογράφοι και χρειάζονται βοήθεια στην ορολογική διεργασία

δημιουργίας όρων, στην τεκμηρίωσή τους με συστηματικό τρόπο και τελικά στη δημιουργία συλλογής ορολογικών δεδομένων για τα αντίστοιχα θεματικά πεδία.

3.4 Ο ρόλος των εθνικών φορέων ορολογίας

Ο ρόλος των φορέων που παρέχουν ορολογικές υπηρεσίες είναι να συμβουλεύουν και να υποστηρίζουν την κυβέρνηση στη χάραξη, ανάπτυξη, υλοποίηση και συντήρηση των στρατηγικών που αφορούν την ορολογία και την ανάπτυξη ορολογίας. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου ένας φορέας ορολογίας παρέχει τέτοιες υπηρεσίες σε μία ή περισσότερες χώρες. Υπάρχουν άλλες περιπτώσεις όπου υπηρεσίες ορολογίας παρέχονται από διαφορετικούς φορείς σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο της κύριας αποστολής τους. Ορισμένες φορές είδιοι φορείς κάποιου θεματικού πεδίου παρέχουν επίσης υπηρεσίες ορολογίας.

Οι φορείς ορολογίας παρέχουν συμβουλές σχετικά με την πολιτική και άλλα θέματα ορολογίας και ειδικών γλωσσών. Μπορούν να θεσπίζουν και να αξιολογούν πρότυπα για ορογραφικούς σκοπούς, για τη δημιουργία εγκαταστάσεων ή άλλων ευκολιών και για την υλοποίηση τυποποιημένων διαδικασιών συλλογής, τεκμηρίωσης, συστηματοποίησης, τυποποίησης και διάδοσης ορολογικών πληροφοριών για τις διάφορες γλωσσικές κοινότητες της χώρας. Οι φορείς ορολογίας μπορούν επίσης να παρέχουν υπηρεσίες πληροφόρησης σχετικά με εξειδικευμένες γλωσσικές συμβάσεις, καθώς και ορογραφικά ζητήματα. Επιπλέον, θα μπορούσαν να συντονίζουν, να υποστηρίζουν και να διευκολύνουν έργα για την ανάπτυξη των ειδικών γλωσσών, διαθέτοντας ευκολίες και προϊόντα ορολογίας σε σχετικά συστήματα πληροφόρησης και επικοινωνίας, π.χ. μέσω ανάπτυξης και διαχείρισης μιας βάσης ορολογικών δεδομένων. Στην εποχή της δικτύωσης των δικτύων, η βάση αυτή μπορεί να λάβει τη μορφή μιας «ιδεατής» κεντρικής βάσης ορολογικών δεδομένων, η οποία στην πραγματικότητα αποτελείται από ένα δίκτυο κατανεμημένων βάσεων.

Στόχος των εθνικών φορέων ορολογίας θα μπορούσε να είναι η ενδυνάμωση όλων των πολιτών μέσω ορολογικών συνεισφορών που διευκολύνουν την επικοινωνία σε διάφορα επίπεδα σε ποικίλα θέματα και πεδία δραστηριότητας. Άλλοι στόχοι θα μπορούσαν να είναι η παροχή κατάλληλων πολυγλωσσικών ορολογικών προϊόντων σε διάφορα θεματικά πεδία, ο συντονισμός της παραγωγής ορολογίων και εξωτερικών ορολογικών συνεισφορών, η σφυρηλάτηση ισχυρών συμπράξεων με συνεργάτες και συμφεροντούχους, η διαχείριση μιας εθνικής βάσης ορολογικών δεδομένων και ενδεχομένως η διάχυση ορολογικών πληροφοριών σε χρήστες, πελάτες και συνεργάτες μέσω καταλόγων όρων, ορολογικών λεξικών και ηλεκτρονικών μέσων. Εκτός από τη διευκόλυνση της επιστημονικής, οικονομικής και τεχνικής επικοινωνίας, οι εθνικοί φορείς ορολογίας μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη μεταφορά γνώσης και, κατά συνέπεια, στην ενδυνάμωση των πολιτών μιας χώρας στο σύνολό τους, ενισχύοντας τόσο την επιστημονική, οικονομική και τεχνική, όσο και τη γενική γλωσσική τους ικανότητα.

Ένας εθνικός φορέας ορολογίας μπορεί να χρειαστεί να λειτουργήσει ως «γραφείο πληροφοριών» περί ορολογικών εργασιών σε μια χώρα, δεδομένου ότι η ζήτηση για ορολογία αυξάνεται καθημερινά. Σε αυτή την περίπτωση, είναι σημαντικό να υπάρχει αποτελεσματικός συντονισμός και διαχείριση της ροής εργασιών για την τεκμηρίωση όρων,

ώστε να αποφεύγονται οι επικαλύψεις και τελικά να προάγεται η τυποποίηση. Ένας εθνικός φορέας ορολογίας μπορεί να λειτουργήσει ως εθνικός διαμεσολαβητής που τεκμηριώνει τις εισόδους όρων των διαφόρων γλωσσικών και θεματικών κοινοτήτων σε μια κεντρική ή κατανεμημένη βάση δεδομένων. Η ορολογική πληροφορία μπορεί έτσι να λαμβάνεται μέσω μιας κεντρικής πύλης. Με αυτόν τον τρόπο, ο εθνικός φορέας ορολογίας μπορεί να παρέχει σημαντικές υπηρεσίες σε ολόκληρη την κοινότητα.

Σε χώρες με μία ή περισσότερες γλωσσικές κοινότητες διασκορπισμένες σε μεγάλες περιοχές, μια αποκεντρωμένη υποδομή ορολογίας μπορεί να είναι η καλύτερη λύση στα προβλήματα υλοποίησης ορολογικής πολιτικής. Τα αποκεντρωμένα γραφεία ορολογίας μπορούν να χρησιμεύσουν ως πόροι για έναν εθνικό φορέα ορολογίας (π.χ. παρέχοντας ενιαία και φιλική προς τον χρήστη πρόσβαση στις ενοποιημένες πύλες πολλών οργανισμών ορολογίας). Μπορούν να βρίσκονται σε περιοχές όπου επικρατούν οι συγκεκριμένοι τομείς ή στη γεωγλωσσική περιοχή όπου βρίσκονται οι περισσότεροι φυσικοί ομιλητές μιας γλώσσας στην οποία χρειάζεται να αναπτυχθεί ορολογία. Ορολογικά έργα μπορούν ακόμη να εκκινήσουν είτε άτομα είτε σχετικοί με το είδιο θεματικό πεδίο οργανισμοί και ενώσεις, που έχουν διαπιστώσει την ανάγκη ανάπτυξης ορολογίας. Η δική τους γλώσσα μπορεί έτσι να γίνει πιο λειτουργική στη συγκεκριμένη περιοχή ή στον συγκεκριμένο τομέα.

3.5 Ιδιωτικές πρωτοβουλίες

Η ορολογία αποτελεί στρατηγικό πόρο σε μια πολύγλωσση χώρα. Είναι το μέσο διάδοσης της γνώσης και της πληροφορίας. Μέσω της χρήσης ορθής, ενοποιημένης ή τυποποιημένης ορολογίας, αναπτύσσονται δεξιότητες αποτελεσματικής επιστημονικής και τεχνικής επικοινωνίας. Επιπλέον, απαιτούνται νέες δεξιότητες και επαγγελματικά προφίλ στη λεγόμενη ορολογική αγορά, η οποία παρέχει προϊόντα και υπηρεσίες στους χρήστες, οι οποίοι μπορεί να είναι:

- δημιουργοί ορολογίας (π.χ. ερευνητές, τεχνικοί, διαχειριστές συστημάτων κ.λπ.),
- παραγωγοί ορολογικών δεδομένων (π.χ. τυποποιητές ορολογίας, δημιουργοί βάσεων ορολογικών δεδομένων), λεξικογράφοι/ορογράφοι κ.λπ.),
- διανομείς ορολογικών δεδομένων (π.χ. εκδότες λεξικών, διαδικτυακές υπηρεσίες πληροφόρησης κ.λπ.) και
- γενικά κάθε πολίτης.

Στα προϊόντα ορολογίας περιλαμβάνονται κυρίως:

- διαφορετικά είδη ορολογικών πληροφοριών σε διαφορετικές μορφές για διαφορετικούς σκοπούς και διαφορετικές ομάδες χρηστών·
- ορολογικά εργαλεία για διάφορους σκοπούς.

Η ορολογική πληροφορία (εάν περιλαμβάνει ορολογική τεκμηρίωση) αφορά τρεις διάκριτους θεμελιώδεις τύπους δεδομένων, όπως (μονογλωσσικά ή πολυγλωσσικά):

- ορολογικά δεδομένα αυτά καθαυτά (δηλαδή πληροφορίες σχετικές με τις έννοιες είδιου θεματικού πεδίου και τις παραστάσεις τους μέσω γλωσσικών και μη συμβόλων, συνοδευόμενες από ποικιλία συναφών δεδομένων)·

- βιβλιογραφικά δεδομένα για διάφορα είδη δημοσιευμάτων στο πεδίο της ορολογίας·
- πραγματικά στοιχεία που αφορούν φορείς, εμπειρογνώμονες, προγράμματα, εκδηλώσεις και άλλες δραστηριότητες στο πεδίο της ορολογίας.

Καθένας από αυτούς τους τύπους δεδομένων απαιτεί διαφορετικό τύπο συστήματος βάσεων δεδομένων (που περιλαμβάνει είτε ένα σύνολο διάκριτων βάσεων δεδομένων είτε ένα ενιαίο σύστημα βάσεων δεδομένων αποτελούμενο από πολλά διαφορετικά μοντέλα δεδομένων). Ένα κέντρο ορολογικής πληροφόρησης και τεκμηρίωσης οφείλει να διαχειρίζεται και τους τρεις αυτούς κύριους τύπους συστημάτων βάσεων δεδομένων που διαμορφώνονται για διαφορετικούς σκοπούς με βάση σαφώς καθορισμένες κατηγορίες δεδομένων (ανάλογα με τα «αντικείμενα πληροφόρησης» που απαιτούνται για την τεκμηρίωση κάθε μοντέλου δεδομένων). Τα δεδομένα που παράγονται και διατηρούνται σε τέτοια συστήματα μαζί με το σχετικό λογισμικό μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν για τη δημιουργία διαφόρων ειδών «προϊόντων» και να αποτελέσουν τη βάση για ποικίλες «υπηρεσίες».

Τα ορολογικά δεδομένα από τυπική άποψη παριστάνουν εξειδικευμένη γνώση σε επίπεδο εννοιών και μπορούν να προσφέρονται:

- σε συμβατικά δημοσιευμένη μορφή (δηλ. ως έντυπο λεξικό, γλωσσάριο, ειδικό λεξικό κ.λπ.)·
- ως ηλεκτρονική δημοσίευση (που περιλαμβάνει μόνο τα δεδομένα αυτά καθαυτά σε δεδομένο μορφότυπο ή σε συνδυασμό με λογισμικό ή υλισμικό, όπως σε ένα ηλεκτρονικό λεξικό)·
- μέσω επιγραμμικών υπηρεσιών πληροφόρησης.

Στους υπολογιστές παλάμης ή ακόμη και σε μικρότερα ηλεκτρονικά λεξικά τσέπης, τα ορολογικά δεδομένα μπορεί να ενσωματώνονται στο αντίστοιχο λογισμικό ή ακόμη και στο υλισμικό.

Οι πελάτες μπορούν να αποκτούν ορολογικά δεδομένα διαθέσιμα στην ορολογική αγορά μόνο για εσωτερική χρήση ή για επανάχρηση, κατά τη διάρκεια μιας ανταλλαγής ορολογικών δεδομένων κ.λπ. Ωστόσο, διαφορετικές ομάδες χρηστών έχουν ανάγκη από ορολογικά δεδομένα διαφορετικού βαθμού πολυπλοκότητας και λεπτομέρειας για διαφορετικούς σκοπούς. Επομένως, για την εξοικονόμηση πόρων ενδείκνυται η προετοιμασία ορολογικών δεδομένων πολλαπλού σκοπού για διαφορετικές εφαρμογές και διαφορετικούς χρήστες, των οποίων οι ανάγκες αντιμετωπίζονται από διεπαφές χρήστη κατάλληλα προσαρμοσμένες και εξειδικευμένες ανά πελάτη. Τα ορολογικά δεδομένα μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν πολύ αποδοτικά ως βασική πληροφορία, γύρω από την οποία μπορούν να οργανωθούν τα δεδομένα εγκυκλοπαιδειών είδιου θεματικού πεδίου.

Το λογισμικό ορολογικών εφαρμογών παρέχει το πιο συνηθισμένο είδος εργαλείου για τον χειρισμό ορολογικών δεδομένων με διάφορους τρόπους. Υπάρχουν είδη **Συστημάτων Διαχείρισης Ορολογίας** (ΣΔΟ) που έχουν σχεδιαστεί ως αποκλειστικά εργαλεία για την καταγραφή, αποθήκευση, επεξεργασία και λήψη ορολογικών δεδομένων με επαγγελματικό

τρόπο για διαφορετικούς σκοπούς. Οι **Βάσεις Ορολογικών Δεδομένων** αποτελούνται από τα ορολογικά δεδομένα και από ένα ΣΔΟ για την επεξεργασία τους. Μερικές φορές, μεγάλες βάσεις ενσωματώνονται σε μια λιγότερο ή περισσότερο περίπλοκη οργανωσιακή ή θεσμική δομή που έχει δημιουργηθεί για τη συλλογή και συντήρηση μεγάλων ποσοτήτων ορολογικών δεδομένων για πλήθος χρηστών. Τα περισσότερα ΣΔΟ που βασίζονται σε προσωπικούς υπολογιστές χρησιμοποιούνται σήμερα από μεμονωμένους χρήστες, από μικρές συνεργατικές ομάδες (ενσωματωμένα ή μη σε κατάλληλο τοπικό δίκτυο) ή από μεγαλύτερες υπηρεσιακές μονάδες (όπου οι επιμέρους θέσεις εργασίας συνήθως συνδέονται μέσω ενός λιγότερο ή περισσότερο περίπλοκου τοπικού δικτύου ή ενδοδικτύου).

Τα ΣΔΟ εξελίσσονται ολοένα και περισσότερο σε εργαλεία για διάφορες εφαρμογές, όπως:

- μετάφραση με τη βοήθεια υπολογιστή·
- επιστημονική και τεχνική συγγραφή (συμπεριλαμβανομένης της τεχνικής τεκμηρίωσης)·
- διαχείριση ανταλλακτικών·
- ηλεκτρονικό εμπόριο κ.λπ.

Από την άλλη πλευρά, δομοστοιχεία των ΣΔΟ που χαρακτηρίζονται από διαφόρους βαθμούς πολυπλοκότητας εφαρμόζονται σε όλα τα είδη λογισμικού εφαρμογών. Εφαρμόζονται όλο και περισσότερο σε ποικίλες ροές εργασιών πληροφόρησης και επικοινωνίας, βρίσκοντας έτσι νέες αγορές:

- στη συνεργατική τεχνική συγγραφή (από τεχνικούς συντάκτες)·
- στην τεκμηρίωση (με την έννοια της πληροφόρησης και τεκμηρίωσης, καθώς και της αρχειοθέτησης και καταχώρισης)· και
- στη συνεργατική ορολογική εργασία.

Με την υποβοηθούμενη από υπολογιστή, συνεργατική (και δικτυακά κατανεμημένη) ορολογική εργασία, η προετοιμασία, η επεξεργασία και η συντήρηση των ορολογικών δεδομένων μπορεί να πραγματοποιηθεί γρηγορότερα, αποδοτικότερα και σύμφωνα με τη σύγχρονη διαχείριση ποιότητας.

Υπάρχουν ήδη οι ακόλουθες υπηρεσίες ορολογίας:

- υπηρεσίες συμβουλευτικής και κατάρτισης σε θέματα ορολογίας·
- εξωπορισμός επιμέρους ορολογικών έργων·
- υπηρεσίες πληροφόρησης εντός του πεδίου της ορολογίας.

Οι υπηρεσίες συμβουλευτικής και κατάρτισης απαιτούνται συχνότερα σε συνδυασμό με επόψεις εφαρμογής, όπως:

- την εφαρμογή των ορολογικών αρχών και μεθόδων (συμπεριλαμβανομένης ιδίως της κατάλληλης εφαρμογής των υφιστάμενων προτύπων για τις ορολογικές αρχές και μεθόδους, καθώς και συναφών προτύπων)·
- την επιλογή και εφαρμογή εργαλείων (π.χ. λογισμικού για την επεξεργασία πολυγλωσσικών δεδομένων)·

- τη διαχείριση ορολογικών έργων κ.λπ.

Οι σημερινοί εμπειρογνώμονες ενός θεματικού πεδίου συχνά δεν έχουν μελετήσει τη βασική θεωρία της λογικής και της επιστημολογίας που διέπει τη φιλοσοφία της επιστήμης ή την επιστήμη της πληροφορίας, και χρειάζονται κατάρτιση στα θεωρητικά και μεθοδολογικά βασικά στοιχεία της επιστήμης της ορολογίας και της ορογραφίας. Μεγάλοι οργανισμοί και θεσμικά όργανα χρειάζεται συχνά να ενσωματώσουν ορολογικές μεθόδους και ορολογικά εργαλεία στα συστήματα διαχείρισης πληροφοριών ή διαχείρισης ποιότητας που διαθέτουν. Κρατικές υπηρεσίες και άλλες δημόσιες αρχές σε πολλές χώρες επιθυμούν να εφαρμόσουν πολιτικές μεταφοράς γνώσης, οι οποίες θα μπορούσαν να ωφεληθούν σε μεγάλο βαθμό από τις κατάλληλες μεθόδους ορολογικού σχεδιασμού. Θεσμικά όργανα και οργανισμοί χρειάζονται επίσης συχνά συμβουλές σε σχέση με νομικά προβλήματα (ιδίως σχετικά με δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας) που αφορούν τη χρήση των ορολογικών δεδομένων και εργαλείων.

Ολοένα και περισσότερο τα θεσμικά όργανα και οι οργανισμοί κάθε είδους θεωρούν τον εξωπορισμό ως την κατάλληλη μέθοδο για την αντιμετώπιση των αναγνωρισμένων ορολογικών αναγκών μικρής κλίμακας. Ο εξωπορισμός μπορεί να αφορά για παράδειγμα:

- έρευνα και ανάπτυξη νέων εργαλείων ή εφαρμογών κατά παραγγελία·
- προσαρμογή υφιστάμενων εργαλείων κ.λπ., όπως:
  - σχεδιασμός και εφαρμογή ΣΔΟ ή ακόμη και βάσεων ορολογικών δεδομένων·
  - μετα-φυλλομετρητές για δίκτυα πληροφοριών κ.λπ·
- κατά παραγγελία ορολογικές εργασίες σχετικές με:
  - προετοιμασία ορολογίας·
  - συντήρηση ορολογίας (καθώς και αναθεώρηση και επικαιροποίηση, μεταξύ άλλων)·
  - μετατροπή ή συγχώνευση ορολογικών δεδομένων·
  - αξιολόγηση και επικύρωση ορολογικών δεδομένων κ.λπ.·
- υπηρεσίες συντήρησης και μέριμνας μετά την αγορά όσον αφορά:
  - συντήρηση και αναβάθμιση λογισμικών ΣΔΟ ·
  - ολοκληρωμένη συντήρηση αποκτημάτων δεδομένων κ.λπ.

Ολοένα και περισσότερα ορολογικά προϊόντα και υπηρεσίες – όπως συμβαίνει γενικότερα στον τομέα των ΤΠΕ – διατίθενται ως, ή προσαρτώνται σε, ένα από τα πολλά είδη υπηρεσιών πληροφόρησης που διατίθενται στην αγορά. Επίσης, θα ενσωματώνονται όλο και πιο πολύ σε άλλες εφαρμογές ΤΠΕ.

Για τη διανομή ορολογικών δεδομένων σε διάφορες ομάδες χρηστών με διαφορετικές ανάγκες, δεν θα πρέπει να αποκλείονται προσπάθειες σε εμπορική βάση για τη δημιουργία δικτύων πληροφόρησης αγοραστρεφών και επί πληρωμή για την παροχή:

- καθαυτών των ορολογικών δεδομένων, καθώς και
- ορολογικών προϊόντων και υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας.

Συνεπώς, οι πελάτες θα πρέπει να πληρώνουν για ορολογικά προϊόντα και υπηρεσίες. Ωστόσο, όσο μεγαλώνει η ποικιλία των ορολογικών προϊόντων και υπηρεσιών από τις

οποίες μπορούν να επιλέξουν οι πελάτες, τόσο πιο οικονομικά προσιτές θα καθίστανται αυτές.

Επομένως, οι εθνικές υποδομές ορολογίας, είτε είναι συγκεντρωμένες είτε αποκεντρωμένες, θα πρέπει να συνεργάζονται πλήρως με τον ιδιωτικό τομέα παρέχοντας ορολογική και ορογραφική βοήθεια και/ή κατάρτιση (βλέπε 3.1). Οι εμπειρογνώμονες που εργάζονται σε εθνικό επίπεδο θα μπορούσαν επίσης να συνδράμουν στην επιμέλεια και οριστικοποίηση των τελικών προϊόντων και στη δημοσίευση και εμπορική προώθηση των προϊόντων. Όσο περισσότερο μια ορολογική πολιτική γίνεται αντιληπτή ως πολυγλωσσική και μη αποκλειστική από την αρχή, τόσο μεγαλύτερη θα είναι η δυνητική αγορά.

Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση μιας εθνικής ορολογικής πολιτικής μπορεί να πραγματοποιηθεί από δημόσιους φορείς ή να ανατεθεί σε οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στον ιδιωτικό τομέα (είτε εμπορικές εταιρείες συμβούλων είτε μη κερδοσκοπικές ΜΚΟ).

4 Προετοιμασία, χάραξη και υλοποίηση ορολογικών πολιτικών

Οι παρούσες Κατευθυντήριες Οδηγίες προωθούν τη χάραξη και την υλοποίηση μιας πολιτικής που αφορά αποκλειστικά την ορολογία. Τέτοιες ορολογικές πολιτικές εφαρμόζονται, για παράδειγμα, σε αρκετές χώρες ως μέρος των πολιτικών πληροφόρησης ή πολιτικών στενά συνδεδεμένων με κυβερνητικές και μη κυβερνητικές δραστηριότητες πληροφόρησης. Οι δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς συνήθως διαμορφώνουν πολυάριθμους κανόνες, συμφωνίες και κατευθυντήριες οδηγίες που αποσκοπούν στη συλλογή και προστασία των πληροφοριών που χρειάζονται για να επιτύχουν τους οικονομικούς, κοινωνικούς ή πολιτικούς στόχους τους. Πολλοί από αυτούς τους κανόνες, συμφωνίες και κατευθυντήριες οδηγίες έχουν εφαρμοστεί με επιτυχία και είναι πλέον αποδεκτοί ως σημεία αναφοράς για τη λειτουργία και την ανάπτυξη συγκεκριμένων δραστηριοτήτων. Ωστόσο, μερικές φορές ο κατακερματισμός τους δημιουργεί μια χαοτική κατάσταση και τις περισσότερες φορές παραμελείται ο θεμελιώδης ρόλος της ορολογίας. Με την ταχεία ανάπτυξη και σύγκλιση των σύγχρονων ΤΠΕ, τα ζητήματα αυτά γίνονται ακόμη πιο περίπλοκα. Οι παρούσες Κατευθυντήριες Οδηγίες επικεντρώνονται στις ορολογικές πολιτικές, όμως δεν πρέπει να παραβλέπεται η ενσωμάτωση των πολιτικών αυτών σε άλλες και ο μεταξύ τους συντονισμός.

Με βάση την εμπειρία από τη χάραξη εθνικών πολιτικών για την πληροφόρηση και τη γνώση, οι φάσεις ανάπτυξης μιας ορολογικής πολιτικής σύμφωνα με τις παρούσες Κατευθυντήριες Οδηγίες περιλαμβάνουν:

- ΦΑΣΗ Α – Προετοιμασία για την ορολογική πολιτική·
- ΦΑΣΗ Β – Χάραξη της ορολογικής πολιτικής·
- ΦΑΣΗ Γ – Υλοποίηση της ορολογικής πολιτικής·
- ΦΑΣΗ Δ – Συνεχής υποστήριξη της λειτουργίας της ορολογικής υποδομής και του μηχανισμού προσαρμογής της ορολογικής πολιτικής.

Αυτό το σύστημα επικεντρώνεται στην ορολογία σε επίπεδο χώρας ή γλωσσικής κοινότητας, αλλά μπορεί εύκολα να προσαρμοστεί σε άλλα επίπεδα ή οργανωσιακά περιβάλλοντα.

Η σημασία της αυστηρής παρακολούθησης και των επιβεβλημένων χρονοδιαγραμμάτων για τα παραδοτέα του έργου αυξάνεται από τη ΦΑΣΗ Α ως τη ΦΑΣΗ Γ. Επιπλέον, το επίπεδο του δημόσιου ελέγχου μπορεί να αυξηθεί προς τη φάση υλοποίησης της ορολογικής πολιτικής. Ανάλογα με το πεδίο εφαρμογής της, οι φάσεις και οι επιμέρους εργασίες που περιγράφονται παρακάτω μπορούν να διαφοροποιηθούν αναλόγως. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτές οι φάσεις και οι επιμέρους εργασίες κατά πάσα πιθανότητα δεν θα εκτελεστούν διαδοχικά, αλλά αντίθετα θα επικαλύπτονται και μερικές φορές θα διεξάγονται ακόμη και παράλληλα. Κατά συνέπεια, ο προσεκτικός σχεδιασμός του έργου, που επιτρέπει στους διαχειριστές του να ελέγχουν σαφώς διατυπωμένες αναθέσεις επιμέρους εργασιών, παραδοτέα και προθεσμίες για σημαντικές συνιστώσες του έργου, είναι απαραίτητος για την επιτυχία του προγράμματος. Λογισμικά διαχείρισης έργου προσαρμοσμένα στον σκοπό της υλοποίησης μιας ορολογικής πολιτικής μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά στον σχεδιασμό και στην παρακολούθηση διεξαγωγής πολύπλοκων διεργασιών.

Σε κάθε σημείο αυτής της εργασίας, η μελέτη υφιστάμενων παραδειγμάτων και εμπειριών από περιοχές όλου του κόσμου μπορεί να φανεί εξαιρετικά χρήσιμη, τουλάχιστον για να αποφευχθούν παγίδες και δυσκολίες που έχουν ήδη εντοπιστεί.

4.1 ΦΑΣΗ Α – Προετοιμασία για την ορολογική πολιτική

Δεδομένου ότι η χάραξη και η υλοποίηση ορολογικής πολιτικής είναι εξαιρετικά πολύπλοκο ζήτημα, η διαδικασία θα πρέπει να βασίζεται σε σχολαστική προετοιμασία. Αυτή η φάση προετοιμασίας μπορεί να περιλαμβάνει:

- αξιολόγηση του γλωσσικού και ορολογικού περιβάλλοντος και της υφιστάμενης νομοθεσίας·
- δραστηριότητες που αποσκοπούν στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τη γλώσσα και προσπάθειες για επίτευξη επίσημης αναγνώρισης αυτών των δραστηριοτήτων·
- συστάσεις μεθοδολογίας και διαθέσιμων ή ενδεχόμενων διαδικασιών·
- προετοιμασία προκαταρκτικών εγγράφων·
- οργάνωση εθνικής διαβούλευσης.

4.1.1 Αξιολόγηση του γλωσσικού και ορολογικού περιβάλλοντος

Απαιτείται συνολική αξιολόγηση της τρέχουσας κατάστασης όσον αφορά την ανάπτυξη ειδικών γλωσσών τόσο εντός της γλωσσικής κοινότητας όσο και εντός των υφιστάμενων και δυνητικών κοινοτήτων εμπειρογνωμόνων, καθώς και του αντίκτυπου που έχουν οι ειδικές γλώσσες σε άλλες πολιτικές και στρατηγικές ή της αλληλεπίδρασής τους με αυτές, και τέλος, αλλά εξίσου σημαντικό, των στάσεων της γλωσσικής κοινότητας γενικά απέναντι στη γλώσσα και την ορολογία. Η αξιολόγηση αυτή θα πρέπει να εντοπίσει τους κύριους συμφεροντούχους και να προσδιορίσει τυχόν κοινωνικά ή ψυχολογικά εμπόδια για την ορολογική πολιτική. Πρέπει επίσης να εντοπιστούν λοιπές επόψεις, υλικές και μη, καθώς και άλλα προβλήματα που θα χρειαστεί να ξεπεραστούν. Η αξιολόγηση θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει ανάλυση των άμεσων και έμμεσων οφελών και του εκτιμώμενου κόστους που συνεπάγεται η χάραξη και η υλοποίηση της ορολογικής πολιτικής. Επιπλέον, οι στόχοι και το πεδίο εφαρμογής της ορολογικής πολιτικής, καθώς και οι εναλλακτικές επιλογές για την επίτευξή της πρέπει να περιγράφονται με σαφήνεια, προκειμένου να αξιολογηθεί πλήρως η κατάσταση, ώστε να μπορούν να εξαχθούν έγκυρα συμπεράσματα. Η διεργασία αυτή θα μπορούσε επίσης να λάβει τη μορφή, ή τουλάχιστον να περιλαμβάνει, μια μελέτη περίπτωσης.

Αυτή η αρχική προετοιμασία θα πρέπει να περιλαμβάνει έρευνα του κανονιστικού πλαισίου ή του πλαισίου πολιτικής όσον αφορά την πληροφόρηση (συνταγματικό δίκαιο, κοινό δίκαιο, νομοθετικοί έλεγχοι, θεσπισμένα καταστατικά, εθνικές κατευθυντήριες οδηγίες, διατάγματα κ.λπ.). Μπορεί να είναι χρήσιμο να καταδειχτούν τυχόν ασυνέπειες και αντιφάσεις στους ισχύοντες νομικούς κανονισμούς και πολιτικές.

Οι πληροφορίες που συλλέγονται με αυτόν τον τρόπο εξυπηρετούν τρεις βασικούς σκοπούς:

- να αναδειχτεί η ανάγκη για μια εθνική ορολογική πολιτική·

- να εκτιμηθεί ο βαθμός στον οποίο οι επαγγελματίες και οι χρήστες στο σύνολό τους αναγνωρίζουν ήδη αυτή την ανάγκη ·
- να εντοπιστούν τα κενά και οι ανεπάρκειες των υφιστάμενων πολιτικών.

Τα προπαρασκευαστικά έγγραφα τεκμηρίωσης θα πρέπει να περιλαμβάνουν:

- εισαγωγή στο φυσικό, κοινωνικό, οικονομικό και διοικητικό περιβάλλον·
- αξιολόγηση των κύριων εθνικών στόχων (συμπεριλαμβανομένων και των πολιτικών και τομεακών προτεραιοτήτων του εθνικού σχεδίου ανάπτυξης)·
- αξιολόγηση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης των εμπλεκόμενων γλωσσικών κοινοτήτων·
- αξιολόγηση των εθνικών ορολογικών και γλωσσικών πόρων, συμπεριλαμβανομένης της ανάλυσης του στάτου των ορολογίων σε κάθε γλώσσα·
- αξιολόγηση των σημαντικότερων φορέων ορολογίας και γλώσσας, των πόρων και των υπηρεσιών τους·
- αξιολόγηση των εθνικών χρηστών: των κυριότερων τύπων θεσμικών και μεμονωμένων χρηστών, των αναγκών και απαιτήσεών τους ως προς την ορολογία·
- αξιολόγηση της τρέχουσας κατάστασης της γλωσσικής πολιτικής: του πεδίου εφαρμογής και κάλυψης αυτής της πολιτικής, των μηχανισμών χάραξης και επιβολής της και των ανεπαρκειών της·
- ένα συνοπτικό συμπέρασμα που να διαπιστώνει την ανάγκη ορολογικής πολιτικής, περιγράφοντας το επίπεδο αναγνώρισής της και τους κύριους περιορισμούς που σχετίζονται με την υλοποίησή της.

Οι εργασίες κατά τη φάση της προετοιμασίας πιθανώς να πραγματοποιούνται κυρίως από ειδικούς του πεδίου, που οργανώνονται σε επιτροπή ή σε ομάδες εργασίας υπό ένα συντονιστικό όργανο (άτομο, ομάδα ή φορέα). Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη διατύπωση των ιδεών και στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων με συνοπτικό και κατανοητό τρόπο, ώστε να διασφαλίζεται η σαφής κατανόηση εκ μέρους όλων των συμφεροντούχων και των υπεύθυνων λήψης αποφάσεων.

4.1.2 Δραστηριότητες ευαισθητοποίησης και προσπάθειες αναγνώρισης

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, επίσημη στήριξη ή τουλάχιστον επίσημη ενθάρρυνση θα πρέπει να εξασφαλιστεί από την έναρξη της διεργασίας προετοιμασίας, χάραξης και υλοποίησης μιας ορολογικής πολιτικής. Το κριτήριο αυτό απαιτεί συχνά δραστηριότητες που αποσκοπούν στην ευαισθητοποίηση, πριν δοθεί οποιαδήποτε επίσημη εντολή ή αναγνώριση, ως προετοιμασία για την υλοποίηση μιας ορολογικής πολιτικής. Η φύση της εκστρατείας ευαισθητοποίησης μπορεί να αλλάζει με την πάροδο του χρόνου. Κατά τη διάρκεια αυτού του αρχικού σταδίου συνιστάται να συμπεριληφθούν διοικητικοί υπάλληλοι, υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων, νομοθέτες και εμπειρογνώμονες του θεματικού πεδίου, καθώς και επιφανείς προσωπικότητες της κοινωνίας και των μέσων μαζικής επικοινωνίας. Η ενεργή υποστήριξη σημαντικών προσώπων που κατανοούν τους στόχους του έργου μπορεί να είναι ζωτικής σημασίας για τη δημιουργία μιας στέρεας βάσης για τις μελλοντικές εργασίες.

Σε κάποιον βαθμό, οι προσπάθειες αυτές θα πρέπει ήδη να συλλέγουν υπάρχοντα έγγραφα (μελέτες, έρευνες, διερευνητικούς ελέγχους κ.λπ.), παραδείγματα και εμπειρίες από το εξωτερικό και να εντοπίζουν τα κενά που πρέπει να καλυφθούν προκειμένου να προετοιμαστεί η αξιολόγηση του τοπικού γλωσσικού και ορολογικού περιβάλλοντος.

4.1.3 Συστάσεις μεθοδολογίας και διαδικασιών

Αφού ολοκληρωθούν οι αναλύσεις και οι αξιολογήσεις και αναγνωριστούν οι στόχοι και το πεδίο εφαρμογής του προγράμματος , θα πρέπει να χαραχτεί ένα λεπτομερές περίγραμμα που να υποδεικνύει την καταλληλότερη μεθοδολογία και τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθηθούν. Οι μέθοδοι αυτές και οι διαδικασίες μπορεί να διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των γλωσσικών κοινοτήτων αφενός και μεταξύ ειδικών του πεδίου και κοινοτήτων χρηστών από την άλλη. Θα πρέπει επίσης να εξεταστούν υπό το πρίσμα των υφιστάμενων ή απαιτούμενων πόρων και ικανοτήτων. Αναφορές σε παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών και εμπειριών από το εξωτερικό είναι εξαιρετικά χρήσιμες σε αυτή τη διεργασία, με γνώμονα όμως και τις τοπικές ευαισθησίες.

Οι συστάσεις που διατυπώνονται σε αυτό το στάδιο πρέπει να είναι συνοπτικές και σαφώς προσανατολισμένες στη διευκόλυνση της διεργασίας λήψης αποφάσεων για την επόμενη φάση.

4.1.4 Προετοιμασία προκαταρκτικών εγγράφων

Η προετοιμασία των προκαταρκτικών εγγράφων εξυπηρετεί δύο κύριους σκοπούς:

- να εδραιώσει τα αποτελέσματα της έρευνας και της αξιολόγησης ώστε να ανταποκρίνονται στους υπάρχοντες πόρους και ικανότητες·
- να αποτελέσει τη βάση για μια εποικοδομητική δημόσια διαβούλευση σε εθνικό επίπεδο (ή σε επίπεδο γλωσσικών κοινοτήτων) σχετικά με θέματα που αφορούν μια ορολογική πολιτική.

Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης της τρέχουσας κατάστασης, όπως αναφέρεται στο 4.4.1, θα πρέπει να συγκεντρωθούν σε ένα ή περισσότερα συνοπτικά προπαρασκευαστικά έγγραφα τεκμηρίωσης, που θα παρουσιάζουν και θα αναλύουν τα μέχρι στιγμής ευρήματα, ώστε να εντοπιστούν οι κύριες προβληματικές περιοχές που είναι πιθανότερο να επηρεάσουν την εθνική πολιτική για τη γλώσσα και την ορολογία. Αυτή η λεπτομερής ανάλυση, μαζί με τα προαναφερθέντα έγγραφα τεκμηρίωσης, μπορεί να υποβληθεί για δημόσια κρίση σε εθνικό επίπεδο, αποτελώντας έτσι τα κύρια έγγραφα εργασίας για τη διαβούλευση σε αυτό το επίπεδο. Ορισμένες χώρες, ωστόσο, μπορεί να προτιμήσουν να συνδυάσουν τα δύο έγγραφα (τεκμηρίωσης και ανάλυσης) σε ένα ενιαίο έγγραφο. Η επιλογή αυτή όμως δεν έχει σημαντικό αντίκτυπο στη διαβούλευση.

Όσον αφορά τη διάταξη και την παρουσίαση αυτών των εγγράφων, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην παραγωγή σαφών και απλών διατυπώσεων και παρουσιάσεων , ώστε οι μη ειδικοί (διοικητικοί υπάλληλοι, υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων, νομοθέτες και, τέλος, το ευρύ κοινό) να μπορούν εύκολα να κατανοήσουν το νόημά τους.

4.1.5 Οργάνωση διαβούλευσης σε επίπεδο κοινότητας

Στις περισσότερες περιπτώσεις είναι πολύ χρήσιμο να οργανωθεί και να διεξαχθεί μια διεργασία επιλεκτικής διαβούλευσης, ακόμη και κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας των προκαταρκτικών εγγράφων. Ανάλογα με την ισχύουσα κατάσταση της εκάστοτε γλωσσικής κοινότητας, η διενέργεια δημόσιας διαβούλευσης σε εθνικό επίπεδο ή σε επίπεδο κοινότητας θα μπορούσε επίσης να πραγματοποιηθεί σε μεταγενέστερο στάδιο ή να επαναληφθεί σε οποιοδήποτε σημαντικό βήμα κατά τη διαδικασία χάραξης και υλοποίησης της ορολογικής πολιτικής. Τέτοιες διαβουλεύσεις μπορούν να έχουν διαφορετικούς στόχους και, ως εκ τούτου, μπορεί να λάβουν διαφορετικές μορφές, όπως:

- συναντήσεις·
- συνεντεύξεις·
- έρευνες (π.χ. μέσω ερωτηματολογίων).

Τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων πρέπει να καταγράφονται, να συνοψίζονται και να ενσωματώνονται στη διεργασία χάραξης ορολογικής πολιτικής, καθώς και σε κάθε συνοδευτική προωθητική δραστηριότητα.

4.2 ΦΑΣΗ Β – Χάραξη ορολογικής πολιτικής

Μόλις ολοκληρωθούν οι δραστηριότητες που περιγράφονται στη ΦΑΣΗ Α, η εθνική ορολογική πολιτική μπορεί να συνταχθεί σύμφωνα με την εντολή που θα προκύψει. Αυτή η φάση περιλαμβάνει:

- κατάρτιση σχεδίου της πρότασης ορολογικής πολιτικής·
- κατάρτιση σχεδίου για τον συντονισμό της ορολογικής πολιτικής με άλλες πολιτικές στρατηγικού σχεδιασμού·
- προετοιμασία σχεδίου για την υλοποίηση του έργου·
- παρουσίαση του τελικού σχεδίου της πολιτικής (έγγραφο και σχέδιο υλοποίησης)·
- απόφαση για την τελική πολιτική (έγγραφο και σχέδιο υλοποίησης).

Οι χώρες συχνά περιορίζουν το πεδίο κάλυψης της ορολογικής πολιτικής τους στην επιστημονική και τεχνική πληροφόρηση και στους αντίστοιχους πόρους και υπηρεσίες πληροφόρησης. Η επίγνωση πως η ορολογία αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της επιστημονικής και τεχνικής πληροφόρησης θα πρέπει να αναπτύσσεται σταδιακά σε συνδυασμό με την προώθηση της επιστημονικής και τεχνικής πληροφόρησης ως κοινού πόρου με σημαντική αγοραία αξία, ικανού να εξυπηρετήσει την κοινωνική, πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

4.2.1 Κατάρτιση σχεδίου της πρότασης ορολογικής πολιτικής

Αναμένεται ότι η ορολογική πολιτική που θα αναπτυχθεί σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση θα διασφαλίζει ότι οι απαιτήσεις ορολογίας της χώρας ή της γλωσσικής κοινότητας θα ικανοποιούνται όσο το δυνατόν πληρέστερα, στο μέτρο που επιτρέπουν οι περιορισμένοι πόροι. Στο σχέδιο της πρότασης ορολογικής πολιτικής, οι σαφείς στόχοι, το πεδίο εφαρμογής, τα οφέλη, οι κύριοι συμφεροντούχοι και οι κατευθύνσεις που θα ακολουθηθούν κατά την υλοποίηση της ορολογικής πολιτικής πρέπει να διατυπώνονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να διευκολύνεται η διεργασία λήψης πολιτικών αποφάσεων. Σε αυτό το στάδιο, μπορεί να είναι χρήσιμο να δημιουργηθεί μια διεργασία αξιολόγησης των

επιμέρους τμημάτων του σχεδίου με τη συμμετοχή πολλών ατόμων σχετιζόμενων με τη μετέπειτα υλοποίηση προκειμένου να αποκαλυφθούν τυχόν επιπτώσεις που μέχρι εκείνη τη στιγμή δεν έχουν ληφθεί υπόψη ή έχουν είτε υποτιμηθεί είτε υπερεκτιμηθεί.

4.2.2 Συντονισμός της ορολογικής πολιτικής με άλλες πολιτικές στρατηγικού σχεδιασμού

Οι αξιοσημείωτες εξελίξεις των τελευταίων ετών προς την κατεύθυνση μιας παγκόσμιας κοινωνίας της πληροφορίας και της γνώσης έχουν επιφέρει σημαντική πρόοδο στη στάση των κυβερνήσεων απέναντι σε δραστηριότητες πληροφόρησης, πιέζοντάς τες να αναθεωρήσουν τις εθνικές τους προτεραιότητες και να θεσπίσουν νέες πολιτικές. Σήμερα η λήψη αποφάσεων και ο σχεδιασμός απαιτούν δεδομένα από εθνικές και διεθνείς πηγές, γεγονός που απαιτεί ορολογία στον κοινωνικό, οικονομικό, επιστημονικοτεχνικό και πολιτιστικό τομέα. Η ορολογική πολιτική δεν πρέπει συνεπώς να αντιμετωπίζεται ως μεμονωμένο θέμα, αλλά ως έγγραφο «συντονισμένο» με τη γενική αναπτυξιακή στρατηγική πολιτική και/ή άλλες στρατηγικές και πολιτικές που σχετίζονται με την ανάπτυξη. Ο στόχος αυτός μπορεί να επιτευχθεί λαμβάνοντας τη μορφή μιας δήλωσης ενσωμάτωσης της ορολογικής πολιτικής που εξυπηρετεί διάφορους στόχους:

- να συνδέσει την ορολογική πολιτική με τη γενική αναπτυξιακή πολιτική·
- να καταδείξει τη θέση της ορολογικής πολιτικής σε σχέση με τις εθνικές αναπτυξιακές δραστηριότητες (δικαιολογώντας έτσι την ανάγκη για πόρους και ικανότητες)·
- να παράσχει καθοδήγηση σε κρατικές υπηρεσίες και ιδιωτικές επιχειρήσεις, καθώς και σε ΜΚΟ και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, για τη διαχείριση και τον προγραμματισμό πόρων και υπηρεσιών·
- να δημιουργήσει μια βάση για κάθε μελλοντική αναθεώρηση της ορολογικής πολιτικής ανάλογα με τις μεταβαλλόμενες συνθήκες·
- να συνδέσει την ορολογική πολιτική με πολιτικές επιστημονικής και τεχνικής μετάφρασης και συναφείς πολιτικές διαχείρισης διεργασιών πολύγλωσσης επικοινωνίας·
- να αναδείξει τον αντίκτυπο άλλων αλληλένδετων πολιτικών στην ορολογική πολιτική.

Ένα έγγραφο που θα αφορά αυτά τα θέματα συντονισμού θα πρέπει, ενδεχομένως, να συνοδεύει την πρόταση ορολογικής πολιτικής.

4.2.3 Σχέδιο υλοποίησης

Η αποτελεσματική ανάπτυξη του περιφερειακού και εθνικού σχεδιασμού και των δικτύων ορολογίας μπορεί να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ύπαρξη άλλων εθνικών υποδομών οποιουδήποτε είδους. Γίνεται όλο και περισσότερο αντιληπτό ότι η ανάπτυξη μιας τέτοιας υποδομής και η συμβολή της στην περιφερειακή και εθνική συνεργασία στον τομέα της πληροφόρησης θα διευκολυνθεί από τη χάραξη και την υλοποίηση κατάλληλων ορολογικών πολιτικών για συγκεκριμένους πόρους και υπηρεσίες. Το βήμα αυτό, καθώς και ο έγκαιρος σχεδιασμός και η διαθεσιμότητα κατάλληλων ανθρώπινων πόρων, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο σχέδιο για την υλοποίηση της ορολογικής πολιτικής. Τα κονδύλια που απαιτούνται για την υλοποίηση πρέπει να είναι ρεαλιστικά ανάλογα προς

τους στόχους, το πεδίο εφαρμογής και τους σκοπούς, καθώς και με τα αναμενόμενα οφέλη. Συγκεκριμένα, το σχέδιο υλοποίησης θα περιλαμβάνει:

- την επιλογή κατάλληλων στρατηγικών για την επίτευξη των στόχων, καθώς και τους διάφορους σκοπούς της ορολογικής πολιτικής εντός συγκεκριμένης χρονικής περιόδου·
- τον καθορισμό προτεραιοτήτων μεταξύ διαφόρων ζητημάτων της ορολογικής πολιτικής·
- την κατανομή πόρων για την υλοποίηση των σχετικών προγραμμάτων·
- πρόταση για μηχανισμό συντονισμού (στο πλαίσιο της ορολογικής πολιτικής και έναντι άλλων πολιτικών).

Ανάλογα με το πεδίο εφαρμογής της ορολογικής πολιτικής και την πολυπλοκότητα της κατάστασης, τα προαναφερθέντα ζητήματα στρατηγικής διαχείρισης πρέπει να βασίζονται σε προκαταρκτικές έρευνες σχετικά με:

- τη δημιουργία μηχανισμού για την υλοποίηση δραστηριοτήτων σχετικών με την ορολογική πολιτική·
- την ανάπτυξη σχεδίου δράσης για την επίτευξη των στόχων της πολιτικής·
- την πρόβλεψη για οικονομικούς πόρους που απαιτούνται για την υλοποίηση δραστηριοτήτων σχετικών με την ορολογική πολιτική·
- τον σχεδιασμό μέτρων που αποσκοπούν στην περιοδική αξιολόγηση και προσαρμογή του σχεδίου δράσης.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, ένα προσχέδιο του σχεδίου υλοποίησης θα πρέπει να συνοδεύει την πρόταση της ορολογικής πολιτικής.

4.2.4 Παρουσίαση των εγγράφων της ορολογικής πολιτικής και του σχεδίου υλοποίησης

Είναι σημαντικό να διερευνηθούν τα διάφορα στάδια για τη σύνταξη του τελικού κειμένου της πολιτικής και για την παρακίνηση των επαγγελματικών κοινοτήτων που ενδιαφέρονται να υποστηρίξουν αυτές τις δραστηριότητες. Το σχέδιο του τελικού κειμένου της ορολογικής πολιτικής θα πρέπει να είναι ένα σαφώς διατυπωμένο, σχετικά σύντομο έγγραφο, το οποίο θα παρέχει ακριβείς και επικαιροποιημένες πληροφορίες για τα ζητήματα που απαιτούν την προσοχή της κυβέρνησης ή άλλων φορέων λήψης πολιτικών αποφάσεων. Το έγγραφο αυτό είναι απαραίτητο:

- για να λειτουργήσει ως βάση για τη σύνταξη νομικού κειμένου που θα υποβληθεί προς επίσημη έγκριση·
- για να παράσχει εύκολη αναφορά στα θέματα της προτεινόμενης ορολογικής πολιτικής·
- για να παράσχει ενημέρωση σχετικά με τις επιπτώσεις που θα έχει η υλοποίηση της ορολογικής πολιτικής τόσο αναφορικά με τις ενέργειες που πρέπει να αναληφθούν όσο και με τους απαιτούμενους πόρους.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να περιγράφονται με σαφήνεια τα ισχυρά και τα ασθενή σημεία της τρέχουσας κατάστασης της ορολογίας στη χώρα ή στη γλωσσική κοινότητα.

Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει, τέλος, να δοθεί και στη διάταξη του εγγράφου, καθώς πρόκειται να αποτελέσει έγγραφο αναφοράς για διοικητικούς υπαλλήλους, υπεύθυνους λήψης αποφάσεων και νομοθέτες, οι οποίοι δεν ανήκουν στον τομέα της ορολογίας και οι οποίοι θα κληθούν να εγκρίνουν αυτή την πολιτική.

Επιπλέον, η παρουσίαση των νέων πολιτικών στην κυβέρνηση είναι σημαντικό να γίνει την κατάλληλη στιγμή προκειμένου να υπάρξει υποστήριξη και συντονισμός με άλλες πολιτικές, καθώς σε αυτό το στάδιο η χρονική περίοδος μπορεί να είναι καθοριστική για την επιτυχία.

4.2.5 Απόφαση για το τελικό έγγραφο της ορολογικής πολιτικής και το σχέδιο υλοποίησης

Η επίσημη έγκριση της τελικής ορολογικής πολιτικής μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους:

- μέσω δημοσίευσης ή ψήφισης νόμου (ή άλλου είδους νομικής διάταξης):
    - με αναφορά στο τελικό έγγραφο της ορολογικής πολιτικής και το σχέδιο υλοποίησής της·
    - με βάση την τελική ορολογική πολιτική (το έγγραφο και το σχέδιο υλοποίησης)·
- με επίσημη έγκριση και εντολή προς τον φορέα υλοποίησης να εκκινήσει την υλοποίησή της·
- με άλλα είδη επίσημης έγκρισης, ιδίως όταν πρόκειται για μη κυβερνητικούς φορείς που θεσπίζουν τις δικές τους ορολογικές πολιτικές.

Είναι σημαντικό το έγγραφο αυτό όχι μόνο να φέρει την επίσημη σφραγίδα έγκρισης διοικητικών υπαλλήλων, πολιτικών, νομοθετών, υπεύθυνων λήψης αποφάσεων (για μη κυβερνητικές και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις), το κοινό και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αλλά να είναι ένα πραγματικό σχέδιο δράσης, όχι απλώς ένα έγγραφο, και οι υπογράφοντες να το υποστηρίξουν στην πορεία κατά την υλοποίησή του.

4.3 ΦΑΣΗ Γ – Υλοποίηση της ορολογικής πολιτικής

Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα έγγραφα και οι προτάσεις που έχουν εκπονηθεί έως εκείνη τη στιγμή πρέπει να οργανωθούν ορθολογικά σε σαφή σχέδια δράσης και άλλα έγγραφα επιχειρησιακού σχεδιασμού στη ΦΑΣΗ Γ ώστε να διευκολυνθεί η υλοποίηση. Η φάση αυτή μπορεί να περιλαμβάνει:

- συνολική διαχείριση της υλοποίησης·
- επιχειρησιακό και οργανωσιακό σχεδιασμό της υλοποίησης·
- προγραμματισμό των δραστηριοτήτων διαφήμισης και προώθησης.

Και πάλι, η ενεργή συμμετοχή διοικητικών υπαλλήλων, πολιτικών, νομοθετών, μέσων μαζικής ενημέρωσης και επιφανών προσωπικοτήτων της κοινωνίας μπορεί να είναι καθοριστικής σημασίας για την επιτυχία της έμπρακτης υλοποίησης της ορολογικής πολιτικής.

4.3.1 Διαχείριση της υλοποίησης

Ανάλογα με το μέγεθος της γλωσσικής κοινότητας, την πολυπλοκότητα της κατάστασης και το πεδίο εφαρμογής της ορολογικής πολιτικής, την υλοποίησή της μπορεί να αναλάβουν:

- ένας ή περισσότεροι κρατικοί φορείς·
- μια επιτροπή ή άλλη ομάδα ατόμων·
- ένας υφιστάμενος φορέας ή οργανισμός, στον οποίο έχει ανατεθεί το έργο αυτό·
- ένας νεοσύστατος φορέας ή οργανισμός.

Η απόφαση σχετικά με τον φορέα, το θεσμικό όργανο ή τον οργανισμό ή άλλου είδους δομή που θα αναλάβει τη διαχείριση και θα φέρει εις πέρας την υλοποίηση της ορολογικής πολιτικής είναι πολύ σημαντική. Κατά τη λήψη αυτής της απόφασης, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα αποτελέσματα των ερευνών, αξιολογήσεων και διαβουλεύσεων. Η ποιότητα των εγγράφων τεκμηρίωσης και των αρχικών ερευνών έχει και πάλι μεγάλη σημασία. Ωστόσο, παράγοντες που συνδέονται με την πραγματική πολιτική κατάσταση μπορεί να έχουν αντίκτυπο στην απόφαση αυτή. Σε κάθε περίπτωση, μια εφεδρική επιλογή θα πρέπει να προβλεφθεί σε περίπτωση που ο προκαθορισμένος φορέας, το θεσμικό όργανο ή ο οργανισμός δεν ανταποκριθεί στις προσδοκίες.

4.3.2 Επιχειρησιακός και οργανωσιακός σχεδιασμός της υλοποίησης

Με βάση έρευνες και συστάσεις που έχουν προηγηθεί, πρέπει να ληφθούν αποφάσεις σχετικά με τα εξής:

- τη δημιουργία μηχανισμού συντονισμού·
- τη χάραξη ενός σχεδίου δράσης και διαδικασιών εκτέλεσής του·
- την κατανομή των ανθρώπινων και οικονομικών πόρων·
- την υλοποίηση ενός μηχανισμού παρακολούθησης.

Είναι επίσης σημαντικό να καθοριστούν σαφή επιμέρους έργα και ορόσημα και να προσδιοριστούν αποτελέσματα που να είναι τόσο μετρήσιμα όσο και εμμέσως επωφελή.

Η υλοποίηση πιθανότατα θα συνοδεύεται από μηχανισμό αποτίμησης και αξιολόγησης, ο οποίος θα επιτρέπει έγκαιρες διορθώσεις και προσαρμογές στον επιχειρησιακό και οργανωσιακό σχεδιασμό της υλοποίησης.

4.3.3 Διαφήμιση και προώθηση

Κατά τη φάση της υλοποίησης, η διαφήμιση και η προώθηση είναι πολύ σημαντικές για να διασφαλιστεί η επιτυχία της υλοποίησης. Τελικά η ορολογική πολιτική και η υλοποίησή της θα αποτύχουν, αν η στάση του γενικού κοινού είναι αδιάφορη ή και εχθρική απέναντί της. Εδώ θα μπορούσε να είναι κατάλληλη η προσεκτική χρήση του εκπαιδευτικού συστήματος. Σε κάθε περίπτωση, τα μέτρα διαφήμισης και προώθησης πρέπει επίσης να σχεδιάζονται, να εκτελούνται και να αξιολογούνται προσεκτικά και συστηματικά. Είναι καίριας σημασίας όχι μόνο η συνεργασία με τα μέσα ενημέρωσης, αλλά και ο προσεκτικός σχεδιασμός εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων στα μέσα ενημέρωσης, ώστε να ικανοποιούνται οι ανάγκες και οι προσδοκίες του τοπικού κοινού. Ενδεικτικά, η ενημέρωση μπορεί να γίνει μέσω ραδιοφωνικών εκπομπών (π.χ. στο τοπικό ραδιόφωνο), θεατρικών ομάδων (π.χ. για την αγωγή υγείας, ιδίως σε αγροτικές ή μη προνομιούχες περιοχές), φυλλαδίων (π.χ. σε

νοσοκομεία) κ.λπ. Ένας σημαντικός δίαυλος διάδοσης είναι η εκπαίδευση και η κατάρτιση όλων των ηλικιών.

4.4 ΦΑΣΗ Δ – Συνεχής υποστήριξη της ορολογικής υποδομής

Σε τελική ανάλυση, η ορολογική πολιτική θα πρέπει – ακόμη και στο στάδιο της υλοποίησής της, το οποίο αντιπροσωπεύει μια σημαντική εθνική επένδυση – να εξετάσει τη μελλοντική βιώσιμη λειτουργία της ορολογικής υποδομής. Πρέπει να προβλεφθούν μηχανισμοί για την προσαρμογή της ορολογικής πολιτικής και των υποδομών σε νέες καταστάσεις. Η διαχείριση αλλαγών είναι μία από τις σημαντικότερες απαιτήσεις εργασίας για τους διαχειριστές μιας ορολογικής υποδομής.

Το Σχήμα 2 παρακάτω συνοψίζει τις φάσεις (συνυπολογίζεται ότι οι φάσεις και τα επιμέρους έργα μπορεί να μην πραγματοποιούνται διαδοχικά, αλλά να επικαλύπτονται και μερικές φορές να πραγματοποιούνται ταυτόχρονα):

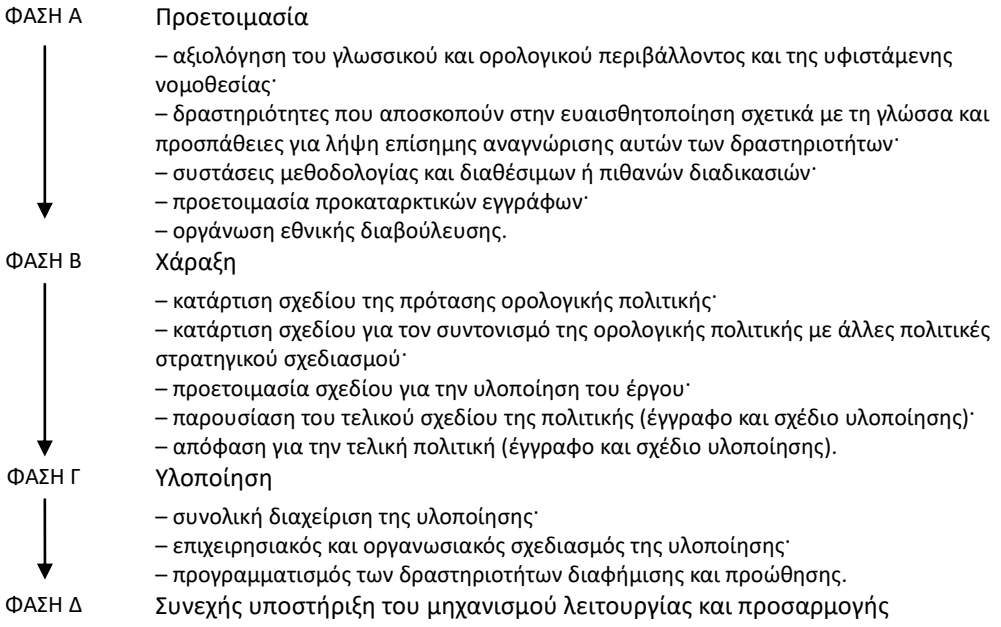

Σχήμα 2: Συνοπτική παρουσίαση των φάσεων

Σύνοψη

Οι παρούσες Κατευθυντήριες Οδηγίες βασίζονται στην εμπειρία σχετικά με ορολογικό προγραμματισμό και ορολογική πολιτική που έχει κατατεθεί από πολυάριθμες χώρες διαφόρων επιπέδων οικονομικής ανάπτυξης παγκοσμίως. Η πιθανότητα επιτυχίας των εθνικών ορολογικών πολιτικών είναι μεγαλύτερη όταν πληρούνται τα ακόλουθα κριτήρια:

- επιδίωξη ενιαίων και συνεργατικών προσεγγίσεων, ανοικτών και ρεαλιστικών·
- ενεργή υποστήριξη της Διαχείρισης Ανθρώπινων Πόρων για το εσωτερικό προσωπικό, του σχεδιασμού σταδιοδρομίας και της ηλεκτρονικής μάθησης στα συναφή θεσμικά όργανα και δίκτυα·
- υλοποίηση συστημάτων Διαχείρισης της Γνώσης (διάδοση των γνώσεων) για τα συναφή θεσμικά όργανα και δίκτυα, καθώς και για τους συνεργαζόμενους εταίρους σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο·
- διατήρηση στενής σύνδεσης με την τεχνολογική καινοτομία και τη μεταφορά γνώσης·
- εξασφάλιση υψηλού βαθμού εκπαίδευσης και γλωσσικής εμπειρογνωσίας·
- σχεδιασμός ρεαλιστικής και βιώσιμης χρήσης των Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) και ιδίως των τεχνολογιών ανθρώπινης γλώσσας·
- διερεύνηση μεθόδων και πολιτικών έρευνας·
- καλλιέργεια επαγγελματικής διαχείρισης, εμπιστοσύνης, κινήτρων, κοινών οραμάτων και ταυτοτήτων.

Η πολιτική, κοινωνική και οικονομική κατάσταση σε μια χώρα, καθώς και το μέγεθος μιας δεδομένης γλωσσικής κοινότητας θα υπαγορεύσει, χωρίς καμία σχεδόν αμφιβολία, διαφορετικές προσεγγίσεις για την ανάπτυξη μιας ορολογικής πολιτικής. Υπάρχουν, ωστόσο, ορισμένες πολύ βασικές οδηγίες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, ανεξάρτητα από το πώς διαμορφώνεται η εκάστοτε κατάσταση:

1) **Επενδύουμε σε σχολαστική προετοιμασία:** όπως περιγράφεται στην παρούσα δημοσίευση, οι προπαρασκευαστικές μελέτες και τα έγγραφα που προκύπτουν αποτελούν τη βάση για όλες τις επακόλουθες δραστηριότητες που αφορούν την ορολογική πολιτική. Χρησιμεύουν ως εσωτερικά έγγραφα αναφοράς, καθώς και ως βασικά έγγραφα επιχειρηματολογίας για δημόσια διανομή. Όσο πιο λεπτομερείς και πλήρεις είναι αυτές οι μελέτες, τόσο μεγαλύτερη θα είναι τελικά η εξοικονόμηση χρόνου και οικονομικών πόρων. Η προετοιμασία έχει επίσης αντίκτυπο στην προσπάθεια εξασφάλισης υποστήριξης για την ορολογική πολιτική σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

2) **Μαθαίνουμε από τις εμπειρίες άλλων χωρών:** φυσικά οι περιπτώσεις επιτυχίας και οι βέλτιστες πρακτικές υλοποίησης ορολογικών πολιτικών θα πρέπει να μελετηθούν προσεκτικά. Αλλά και η ανάλυση παραδειγμάτων αποτυχίας και η αξιολόγησή τους μπορεί να είναι εξαιρετικά χρήσιμες για τον σχεδιασμό, τον προγραμματισμό και την υλοποίηση μιας ορολογικής πολιτικής. Μελετώντας κανείς αυτές τις πραγματικές εμπειρίες, μπορεί να αποφύγει τις δυσκολίες που έχουν ήδη αντιμετωπίσει άλλες χώρες και να επωφεληθεί από τις βέλτιστες πρακτικές.

3) **Συμπεριλαμβάνουμε όλους τους συμφεροντούχους:** η χάραξη και υλοποίηση ορολογικής πολιτικής είναι μια δραστηριότητα που χρειάζεται να υποστηριχθεί από μεγάλο αριθμό προσώπων και φορέων. Ακόμα και όταν μια πρωτοβουλία δρομολογείται από μια

ομάδα καίριων ενδιαφερόμενων μερών, το φάσμα των συμμετεχόντων θα πρέπει να διευρυνθεί ώστε να συμπεριλάβει όλους τους σημαντικούς ενδιαφερόμενους και φορείς λήψης αποφάσεων, οι οποίοι και πρέπει να εμπλακούν στη διεργασία όσο το δυνατόν νωρίτερα. Είναι σημαντικό να αξιοποιείται η κινητήρια δύναμη που δημιουργείται από ένα ευρύ πνεύμα συμμετοχικότητας και να αποφεύγονται οι αρνητικές συμπεριφορές που μπορεί να προκύψουν αν οι συμφεροντούχοι αισθανθούν ότι αγνοούνται, αποκλείονται ή παραλείπονται από τη διεργασία δημιουργίας ορολογικής πολιτικής.

4) **Εισάγουμε συνεργατικές μεθόδους εργασίας:** τα καλύτερα αποτελέσματα επιτυγχάνονται, ιδίως όσον αφορά την ανάπτυξη γλώσσας και ορολογίας, όταν γλωσσολόγοι, ορολόγοι και εμπειρογνώμονες του θεματικού πεδίου συνεργάζονται σε επιτροπές, καθώς συνήθως αυτοί οι διαφορετικού πεδίου ειδικοί έχουν διαφορετικές δεξαμενές γνώσεων και εμπειριών που μπορούν να συνεισφέρουν σε ένα πολύπλοκο έργο:

- γνώση του θεματικού πεδίου (γνώση των εννοιών)·
- γνώση της γλώσσας (γενική και ειδική γλωσσομάθεια)·
- ορολογική γνώση (γνώση των μεθόδων εργασίας, που γεφυρώνει το χάσμα μεταξύ των δύο αυτών κόσμων).

Ωστόσο, οι διαδικασίες καθώς και η διαχείριση της ροής εργασιών για δικτυοπαγή συνεργατική εργασία υποστηριζόμενη από υπολογιστές θα πρέπει να σχεδιαστούν πολύ προσεκτικά προκειμένου να είναι αποδοτικές και αποτελεσματικές. Αυτό μπορεί να χρειαστεί κάποιο χρόνο μέχρι να υλοποιηθεί.

5) **Ξεκινάμε την ανάπτυξη ικανοτήτων όσο το δυνατόν νωρίτερα:** μια πολιτική ορολογίας δεν προορίζεται να είναι ένα στατικό σχέδιο, αλλά ένα ζωντανό και αναπτυσσόμενο εργαλείο που θα προσαρμόζεται σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Δεδομένης της διεπιστημονικής φύσης της ορολογίας και των εφαρμογών της, απαιτούνται πολλοί καλά εκπαιδευμένοι εμπειρογνώμονες για να την υλοποιήσουν. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση αυτών των εμπειρογνωμόνων θα πρέπει να ξεκινήσει όσο το δυνατόν νωρίτερα ώστε να αποφευχθούν κενά στην επιτυχή υλοποίηση της ορολογικής πολιτικής.

6) **Ευαισθητοποιούμε ολόκληρη τη γλωσσική κοινότητα:** μόνο αν η ορολογική πολιτική γίνει γνωστή και αποδεκτή από αυτούς που πιστεύεται πως θα ωφεληθούν, μπορούν να δοθούν εγγυήσεις για την επιτυχή υλοποίησή της.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Όροι που αναφέρονται στις παρούσες Κατευθυντήριες Οδηγίες

Προκειμένου να διευκολυνθεί η ανάγνωση του παρόντος κειμένου, εξηγούνται παρακάτω ορισμένοι βασικοί όροι . Για τυποποιημένους όρους που ανήκουν στο λεξιλόγιο της ορολογικής εργασίας και τους ακριβείς ορισμούς τους παρακαλείστε να συμβουλεύεστε το Διεθνές Πρότυπο ISO 1087:2000[1].

Αποοροποίηση (De-terminologization): γλωσσική διεργασία κατά την οποία όροι (που παριστάνουν έννοιες μιας ειδικής γλώσσας) αρχίζουν να χρησιμοποιούνται ως λεξικές μονάδες (π.χ. λέξεις) στην αντίστοιχη γενική γλώσσα ➔🡐 οροποίηση

Βάση ορολογικών δεδομένων (Terminology database): βάση δεδομένων που περιέχει μονογλωσσικά ή πολυγλωσσικά ορολογικά δεδομένα και τηρείται σε επίπεδο εθνικό, τοπικό ή γλωσσικής κοινότητας ανάλογα με τις ανάγκες των αντίστοιχων κοινοτήτων

Γενική γλώσσα (General-purpose language, GPL): η γλώσσα που κατά κύριο λόγο χρησιμοποιείται για καθημερινούς σκοπούς από μια γλωσσική κοινότητα

Γλωσσική νόρμα (Linguistic norm): σύνολο γλωσσικών συμβάσεων που θεωρούνται κοινές για μια γλωσσική κοινότητα

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Μπορεί να υπάρχουν διάφορες παραλλαγές (όπως διάλεκτοι) των οποίων οι συμβάσεις αποκλίνουν από τη γλωσσική νόρμα.

Γλωσσική τεχνολογία (Language engineering): θεματικό πεδίο που ασχολείται με την **επεξεργασία φυσικής γλώσσας (ΕΦΓ)**

Γλωσσικός σχεδιασμός (Language planning): (στο παρόν έγγραφο) δραστηριότητα που ασχολείται με τη γλωσσική ανάπτυξη και καλύπτει πλήθος μεθόδων και προσεγγίσεων, στις οποίες συγκαταλέγονται η ορολογία και η λεξικογραφία, η διαχείριση ορολογίας, η μετάφραση και η διαχείριση μετάφρασης, και ολοένα και περισσότερο προσεγγίσεις που βασίζονται σε σώματα κειμένων (εξαγωγή όρων, ανάλυση σωμάτων κειμένων για εντοπισμό νεολογισμών που δημιουργούνται σε κοινότητες λόγου κ.λπ.)

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Όπως και σε άλλα πεδία που ασχολούνται με τη γλώσσα, η χρήση τεχνολογιών ανθρώπινης γλώσσας επεκτείνεται όλο και περισσότερο και στον γλωσσικό σχεδιασμό.

Εθνική ορολογική πολιτική (National terminology planning): δημόσια στρατηγική που διαμορφώνεται σε επίπεδο λήψης πολιτικών αποφάσεων σε μια χώρα ή σε μια περισσότερο ή λιγότερο αυτόνομη γλωσσική κοινότητα (εντός μιας χώρας ή μιας περιοχής που εκτείνεται στα σύνορα δύο ή περισσότερων χωρών) με στόχο να αναπτύξει ή να ρυθμίσει αναδυόμενα και υπάρχοντα ορολόγια για διάφορους σκοπούς

[1] Έχει αντικατασταθεί από το ISO 1087:2019.

Ειδική γλώσσα (Special purpose language, SPL): γλώσσα που χρησιμοποιείται από κοινότητες εμπειρογνωμόνων με μικρότερο ή μεγαλύτερο μερίδιο ορολογίας και γλωσσικές συμβάσεις είδιες του θεματικού πεδίου

Ειδική επικοινωνία (Domain communication): (συνώνυμα: εξειδικευμένη επικοινωνία, επιστημονικοτεχνική επικοινωνία, επαγγελματική επικοινωνία – ΟΧΙ: τεχνική επικοινωνία) ενδοπεδιακή διανθρώπινη επικοινωνία, η οποία ουσιαστικά περιλαμβάνει επιστημονικοτεχνικά θεματικά πεδία και άλλα πεδία εμπειρογνωσίας

Επεξεργασία φυσικής γλώσσας, ΕΦΓ (Natural language processing, NLP): δραστηριότητα έρευνας και ανάπτυξης που σχεδιάζει και κατασκευάζει λογισμικό για την ανάλυση, κατανόηση και παραγωγή γλωσσών που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι με φυσικό τρόπο

Επικοινωνία (Communication): (στο παρόν έγγραφο) διανθρώπινη επικοινωνία σε προφορική ή γραπτή μορφή ή με τη μορφή μη λεκτικής επικοινωνίας

Επικοινωνιακός σχεδιασμός (Communication planning): (στο παρόν έγγραφο) δραστηριότητα σχεδιασμού που συνδέεται με τη διανθρώπινη επικοινωνία και περιλαμβάνει τον **γλωσσικό σχεδιασμό** και τον **ορολογικό σχεδιασμό**, είτε μια τέτοια δραστηριότητα εστιάζεται στη γλώσσα με την αυστηρή έννοια είτε αφορά ευρύτερα θέματα οργανωσιακά, τεχνικά και υποδομικά

Επιστήμη της Ορολογίας (Terminology science): θεματικό πεδίο που ερευνά τη δομή, τον σχηματισμό, την ανάπτυξη, τη χρήση και τη διαχείριση των **ορολογίων** σε διάφορα θεματικά πεδία και που θέτει τις μεθοδολογικές βάσεις για διάφορες εφαρμογές

ΕΦΓ (NLP): επεξεργασία φυσικής γλώσσας

Ορολόγια (Terminologies): σύνολα κατασημάνσεων που χρησιμοποιούνται σε δεδομένες ειδικές γλώσσες

Ορολογική αγορά (Terminology market): αγορά που αποτελείται από τους χρήστες και τους παρόχους ορολογικών προϊόντων και υπηρεσιών

Ορολογική υπηρεσία (Terminology service): υπηρεσία που βασίζεται στην εφαρμογή ορολογικών αρχών, μεθόδων, δεδομένων ή εργαλείων, όπως ορολογική έρευνα κατά παραγγελία, παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής και κατάρτισης σε θέματα ορολογίας, πληροφόρηση και τεκμηρίωση ορολογίας, εξωπορισμός ορολογικών εργασιών και υπηρεσιών πληροφόρησης κ.λπ.

Ορολογικό εργαλείο (Terminological tool): λογισμικό εφαρμογής για ορολογία, όπως **σύστημα διαχείρισης ορολογίας (ΣΔΟ)** που χρησιμοποιείται για τον χειρισμό ορολογικών δεδομένων με οποιονδήποτε τρόπο

Ορολογικό προϊόν (Terminology product): αποτέλεσμα μιας ορολογικής δραστηριότητας με τη μορφή προϊόντος, το οποίο μπορεί να είναι ένα συμβατικό ορολογικό δημοσίευμα (όπως ορολογικό πρότυπο, λεξικό ειδικής γλώσσας, γλωσσάριο, λεξιλόγιο κ.λπ.), μια συλλογή

δεδομένων σε ηλεκτρονική μορφή (π.χ. **βάση ορολογικών δεδομένων**) ή ένα **ορολογικό εργαλείο**

Ορολογικός σχεδιασμός (Terminology planning): δραστηριότητα σχεδιασμού, η οποία αναπτύσσει ειδική γλώσσα κυρίως για τις ανάγκες και τις απαιτήσεις επικοινωνίας σε ένα θεματικό πεδίο

Οροποίηση (Terminologization): γλωσσική διεργασία, κατά την οποία λεξικές μονάδες (π.χ. λέξεις) της γενικής γλώσσας χρησιμοποιούνται ως όροι (παριστάνοντας έννοιες στην αντίστοιχη ειδική γλώσσα) ←→ αποοροποίηση

Σύστημα διαχείρισης ορολογίας (ΣΔΟ) (Terminology management system, TMS): λογισμικό σχεδιασμένο και κατασκευασμένο για να επεξεργάζεται ορολογικά δεδομένα αποκλειστικά ή ενσωματωμένο σε άλλα είδη λογισμικών εφαρμογών

Τεχνική επικοινωνία (Technical communication): (συνώνυμα: τεχνική συγγραφή, τεχνική τεκμηρίωση) (στο παρόν έγγραφο) η προετοιμασία εγγράφων γραμμένων σε ειδική γλώσσα ή που περιέχουν σε μεγάλο βαθμό κείμενο σε ειδική γλώσσα

Τεχνολογίες ανθρώπινης γλώσσας (Human language technologies): τεχνολογίες που εφαρμόζουν τη γνώση για τη γλώσσα στην ανάπτυξη υπολογιστικών συστημάτων που μπορούν να αναγνωρίζουν, να κατανοούν, να ερμηνεύουν και να παράγουν ανθρώπινη γλώσσα σε όλες τις μορφές της, με σκοπό την ανάπτυξη εφαρμογών που δίνουν τη δυνατότητα στους ανθρώπους να αλληλεπιδρούν απευθείας με τους υπολογιστές

Τομέας (domain): (στο παρόν έγγραφο) επιστημονικοτεχνικό θεματικό πεδίο ή άλλο πεδίο εμπειρογνωσίας

Βιβλιογραφικές Αναφορές (ενδεικτικά):

Antia, Bassey E. Terminology and Language Planning: an alternative framework of discourse and practice. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 2000.

Bamgbose, Ayo. Language and the nation. The language question in sub–Saharan Africa. Edinburgh: Edinburgh University Press, 1991.

Cobarrubias, Juan; Fishman, Joshua A. [eds.]. Progress in Language Planning. International Perspectives. Berlin/ New York: Mouton, 1983.

Cooper, Robert L. Language Planning and Social Change. Cambridge: 1989.

Department of Arts and Culture of the Republic of South Africa. National Language Policy Framework. Final Draft. Pretoria: DAC, 2002.

Gadelii, Karl Erland. Language Planning: Theory and Practice. Evaluation of language planning cases world–wide. Paris: UNESCO, 1999.

Galinski, Christian; Budin, Gerhard; de V. Cluver, A.D. Terminologieplanung und Sprachplanung. In: Hoffmann, L.; Kalverkämper, H.; Wiegand, H. E. [eds.].

Fachsprachen/Languages for Special Purposes. Ein internationales Handbuch zur Fachsprachenforschung und Terminologiewissenschaft. Berlin/New York: deGruyter, 1999.

Laurén, Chríster; Myking, Johan; Picht, Heribert. Language and domains: a proposal for a domain dynamics taxonomy. LSP and professional communication, vol. 2, 2002, p. 23–30.

Montviloff, Victor. National information policies. A handbook on the formulation, approval, implementation and operation of a national policy on information. Paris: UNESCO (publication PGI–90/WS/11), 1990.

Rubin, Joan; Jernudd, Björn [eds.]. Can Language Be Planned? Sociolinguistic Theory and Practice for Developing Nations. Hawaii: University Press of Hawaii, 1971.

Sager, Juan C.; Nkwenti–Azeh, B. Terminological problems involved in the process of exchange of new technology between developing and developed countries (Study on recent developments in the relationship between science, technology and society in different economic, social and cultural contexts). Paris: UNESCO Document No. 59, 1989.

UNESCO. Recommendation on the promotion and use of multilingualism and universal access to Cyberspace (32C/Resolution 41). Paris: UNESCO, 2003.

Wright, Sue Ellen; Budin, Gerhard [eds.]. Handbook of Terminology Management. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing, 1997 (vol. 1), 2001 (vol. 2).

Σχετικά Διεθνή Πρότυπα ISO (International Organization for Standardization, Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης)[2]:

ISO 639:2023 Code for individual languages and language groups

ISO 704:2022 Terminology work – Principles and methods

ISO 860:2007 Terminology work – Harmonization of concepts and terms

ISO 1087:2019 Terminology work and terminology science — Vocabulary

ISO 1951:2007 Presentation/representation of entries in dictionaries — Requirements, recommendations and information (αντικαθίσταται από το ISO 1951 Presentation of lexicographic entries in general language dictionaries — Fundamentals and recommendations, υπό δημοσίευση)

ISO 10241-1:2011 Terminological entries in standards – Part 1: General requirements and examples of presentation

ISO 10241-2:2012 Terminological entries in standards – Part 2: Adoption of standardized terminological entries (υπό αναθεώρηση)

ISO 12616-1:2021 Terminology work in support of multilingual communication – Part 1: Fundamentals of translation-oriented terminography

ISO 12616-2 Terminology work in support of multilingual communication – Part 2: Terminology workflows in high-complexity environments (υπό εκπόνηση)

ISO 12620-1:2022 Management of terminology resources — Data categories – Part 1: Specifications (υπό αναθεώρηση)

ISO 12620-2:2022 Management of terminology resources — Data categories – Part 2: Repositories (υπό αναθεώρηση)

ISO 15188:2001 Project management guidelines for terminology standardisation

ISO 16642:2025 Management of terminology resources — Terminological markup framework

[2]Ο κατάλογος των προτύπων ISO που παρατίθεται παρακάτω επικαιροποιεί τα πρότυπα που αναφέρονται στην αρχική έκδοση των *Guidelines for Terminology Policies* (UNESCO–Infoterm, 2005) βάσει του επίσημου καταλόγου προτύπων του ISO. Ο αρχικός κατάλογος διατηρείται στην ηλεκτρονική έκδοση του εγγράφου της UNESCO για λόγους ιστορικής τεκμηρίωσης. Η κατάσταση κάθε προτύπου έχει ελεγχθεί.